

Kirsi-Marjut Koskinen

VASTUULLINEN HANKINTAKETJU

Logistiikan koulutusohjelma

2014

VASTUULLINEN HANKINTAKETJU

Koskinen, Kirsi-Marjut
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Logistiikan koulutusohjelma
Joulukuu 2014
Ohjaaja: Karinen, Liisa
Sivumäärä: 54
Liitteitä: 1

Asiasanat: yhteiskuntavastuu, raportointi, Global Reporting Initiative, uraani, toimitusketjut

Tutkimustyön aiheena oli selvittää teoriatasolla, mitä yhteiskuntavastuuraportin Global Reporting Initiative (GRI) -raportointiohjeiston G4:n uudet sisältövaatimukset toimitusketjun vastuullisuuteen liittyen ovat, ja mitä uusia asioita ne tuovat mukanaan raportointiin verrattuna G3.1 -versioon. Työn tilaajana oli Teollisuuden Voima Oyj (TVO).

TVO halusi tutkia hankintojen kuten palvelujen ja materiaalien vastuullisuutta yleisellä tasolla. Tutkimuksen esimerkiksi otettiin ydinpolttoaineen hankinta yleisesti maailmalla. Empiirisessä osiossa selvitettiin uudet englanninkieliset sisältövaatimukset, ja koska niistä ei ollut olemassa vielä GRI:n virallista käännöstä, tehtiin näille suomenkieliset tulkinnat. Useaan G4:n toimitusketjuun liittyviin tunnuslukuihin löytyi ehdotuksia siitä, mitä niissä olisi mahdollista raportoida.

Tutkielman teoreettisessa osuudessa selvitettiin vastuullisuuden näkökulmasta, mitä vaaditaan sopimuskumppanilta, jotta se voi toimittaa tavaraa tai palveluja TVO:lle. Lopuksi kiteytettiin, mitä vastuullisuus TVO:lla tarkoittaa, ja miten se näkyy sidosryhmille.

SUSTAINABLE SUPPLY CHAIN

Koskinen, Kirsi-Marjut

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Logistic

December 2014

Supervisor: Karinen Liisa

Number of pages: 54

Appendices: 1

Keywords: social responsibility, reporting, Global Reporting Initiative, uranium, supply chains

The purpose of this thesis was to examine what corporate social responsibility report of the Global Reporting Initiative (GRI) guidelines G4's new content requirements for supply chain responsibility issues are, and what new things they will bring with them compared to the G3.1 version. The subscriber of this thesis was Teollisuuden Voima Oyj (TVO).

TVO wanted to research the responsibility of the procurement of the materials and services at general level. The study case was procurement of nuclear fuel in general in the world. In the empirical part of this thesis the new content requirements in English were clarified. Requirements do not exist at the GRI's official translation and renditions in Finnish were made based on this research. Suggestions about the reporting contents were found for many G4's supply chain -related indicators.

In the theoretical part of this study were examined from the perspective of responsibility, what is required from the contractor, in order to provide goods or services to TVO. Finally, compacted, what does responsibility in TVO mean and how it is displayed to the stakeholders.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	8
1.1	TVO.....	10
1.2	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	11
1.3	Toimitusketjuun liittyviä toimintoja	11
2	YHTEISKUNTAVASTUU	14
2.1	EU-direktiivi yritysvastuuraportoinnista	15
2.2	Yhteiskuntavastuu TVO:ssa	16
2.3	TVO:n toimintaohje ja yhtiötason politiikat.....	17
3	YRITYSVASTUURAPORTTI	21
3.1	Global Reporting Initiative -raportointiohjeisto	23
3.2	GRI G4:n uudet sisältövaatimukset, ja niiden suomenkieliset tulkinnat.....	25
4	YDINPOLTTOAINE	35
4.1	Ydinpolttoaineen hankinta.....	35
4.2	Vastuullista uraanintuotantoa maailmalla	38
4.3	Polttoainehankinnan viranomaisvalvonta ja määräykset	40
4.4	Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitus.....	41
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	43
5.1	GRI G4 -raportointiin liittyvät selvitykset.....	43
5.2	TVO:n hankintaketjun vastuullisuuteen liittyvät selvitykset.....	50
	LÄHTEET	55
	LIITTEET	

SANASTO

Biodiversiteetti	Biologisen elämän monimuotoisuus. Biologinen monimuotoisuus ja luonnon monimuotoisuus tarkoittavat samaa asiaa.
Brundtland-raportti	Tunnetaan myös nimellä Yhteinen tulevaisuutemme, jonka YK:n ympäristön ja kehityksen maailmankomissio julkaisi vuonna 1987. Komission puheenjohtajan, Norjan silloisen pääministerin Gro Harlem Brundtlandin mukaan nimetyssä raportissa vaaditaan, että kaikkien ihmisten on muutettava elintapojaan, jotta välttään ennennäkemättömältä ihmiskärsimykseltä ja luonnonvarojen tuhoutumiselta.
Code of Conduct	Toimintaohje, joka määrittelee yrityksen yleisiä toimintaperiaatteita ja linjauksia vastuullisesta toiminnasta
Ei-taloudellisen tiedon raportointi	Raportti yrityksen yhteiskuntavastuuta koskevista tiedoista, kuten ympäristöasioista, sosiaalisista ja työntekijöihin liittyvistä seikoista, ihmisoikeuksien kunnioittamisesta sekä korruption ja lahjonnan torjuntaan liittyvistä seikoista.
Ekosysteemipalvelu	Luonnon palvelu, jolla tarkoitetaan kaikkia ihmisen luonnosta saamia aineellisia ja aineettomia hyötyjä. Luonnon palvelut ylläpitävät yhteiskuntaamme. Ne ovat luonnonvaroja kuten ravintokasveja, puuta tai lääkeaineita. Myös luonnon toimintaa, esimerkiksi pohjaveden puhdistumista ja varastoitumista, kutsutaan ekosysteemipalveluiksi. Luonnon palveluja ei voida käyttää yli luonnon kesto- kyvyn.

EMAS

The Eco-Management and Audit Scheme on kaikille organisaatioille tarkoitettu vapaaehtoinen ympäristöjärjestelmä. Se on organisaation ympäristöjohtamisen väline, jonka avulla organisaatio tunnistaa toimintansa, tuotteidensa ja palvelujensa välilliset ja välittömät ympäristövaikutukset ja toimii suunnitelmallisesti erilaisten päästöjen ja jätteiden sekä energian ja luonnonvarojen kulutuksen vähentämiseksi.

In situ -liuotus

In situ (lat. paikalla, paikallisesti) -liuotus, englanninkieliseltä nimeltään In-Situ Leaching (ISL) tai In-Situ Recovery (ISR), on louhintatekniikka, jossa louhinta suoritetaan liuottamalla metallit maanpinnalta käsin porareikien kautta johdettavan lievästi happaman tai emäksisen liuoksen avulla. Maata ei siirretä lainkaan, eikä kaivoksessa tarvita tunneleita.

Liiketoimintamalli

Kuvaus keskeisistä liiketoiminnan menestystekijöistä sekä niiden välisistä riippuvuussuhteista, joilla luodaan arvoa asiakkaille.

Olenaisuus

Raporttiin sisältyvät kaikki sidosryhmien kannalta tärkeät raportoivan organisaation toimintaan, tuotteisiin ja palveluihin liittyvät yritys vastuun näkökohdat, riskit ja mahdollisuudet.

Olenaisuusanalyysi

Työkalu, jonka avulla tunnistetaan liiketoiminnan keskeiset vastuullisuusasiat ja priorisoidaan ne liiketoimintaan saumattomasti liittyviksi tavoitteiksi, avainmittareiksi ja toimenpiteiksi.

Raportointiohjeisto

Auttaa olennaisten raportoitavien asioiden määrittelyssä: mistä asioista kunkin yrityksen tulee raportoida, jotta raportista hyötyvät niin itse yritys kuin sen lukijatkin. Lisää raporttien vertailtavuutta ja tarjoaa samalla yrityksille mahdollisuuden erottua kilpailijoistaan.

Toimittaja	Tavaroita ja palveluja myyvä yritys. Tässä opinnäytetyössä käytetään myös nimitystä alihankkija.
Tunnusluvut	GRI-ohjeiston tunnuslukujen tavoitteena on antaa numeerista tai laadullista tietoa organisaation tuloksista ja vaikutuksista taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun alueille.
Turvallisuuskulttuuri	Turvallisuuskulttuuri TVO:lla on organisaation toimintatavoista ja yksittäisten ihmisten asenteista muodostuva kokonaisuus, jonka tuloksena ydinvoimalaitoksen turvallisuuteen vaikuttavat tekijät saavat kukin tärkeytensä edellyttämän huomion ja ovat etusijalla päätöksiä tehtäessä.
TVO-konserni	Teollisuuden Voima Oyj ja sen tytäryhtiö TVO Nuclear Services Oy (TVONS) muodostavat TVO-konsernin. Posiva Oy on TVO:n ja Fortumin omistama yhteisyritys, josta TVO:n omistusosuus on 60 prosenttia.
Ulkoinen varmennus	Käytäntö, jonka perusteella voidaan tehdä ja julkaista johtopäätökset raportin laadusta ja sen sisältämästä tiedosta tiedonkeruuprosessit mukaan luettuina. Varmennuksen tekijät ovat organisaation ulkopuolisia ryhmiä tai henkilöitä, jotka ovat todistetusti sekä teeman että varmennuskäytäntöjen asiantuntijoita.
Vastuullisuusohjelma	Konkretisoi yrityksen vastuullisen toiminnan tavoitteet.
Ydinvoimalaitosohje (YVL)	Säteilyturvakeskuksen laatimat ohjeet ydinvoimalaitoksille.
Yhtiötason politiikat	Linjaavat keskeiset yhteiskuntavastuun näkökulmat.

1 JOHDANTO

YK:n ympäristö- ja kehityskomission vuonna 1987 laatiman Brundtlandin raportin (Our Common Future) määritelmän mukaan kestävä kehitys on kehitystä, jolla tyydytetään nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa. Päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä on yksi suurimmista maailmanlaajuisista haasteista. YK:n kestävän kehityksen huippukokous (Rio+20) pidettiin Rio de Janeirossa Brasiliassa vuonna 2012. Tavoitteena oli sitouttaa maailman valtiot kestävän kehityksen periaatteisiin ja kokoonpanoon. (YK:n www-sivut.) EU-komissio esitteli huhtikuussa 2013 yritys vastuun eli niin sanotun ei-taloudellisen tiedon raportointia koskevan direktiivin, mikä velvoittaa kaikkia pörssiyrityksiä ja yleisen edun kannalta olennaisia yli 500 työntekijän organisaatioita raportoimaan vastuullisuudestaan. Parlamentti hyväksyi huhtikuussa 2014 direktiiviehdotuksen, jonka neuvosto sinetöi saman vuoden syyskuussa. Jäsenmaiden on saatettava direktiivi voimaan viimeistään syyskuussa 2016. Raportointivelvoite tulee siten koskemaan tilikautta 2017. (Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut.)

Suomessa yhteiskuntavastuun asioista vastaa Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM). Yhteiskuntavastuuseen liittyviä aiheita käsitellään myös ympäristöministeriössä (kestävä kehitys), ulkoasiainministeriössä (kauppa- ja kehityspolitiikat) ja valtioneuvoston kansliassa (omistajaohjaus). Yhteiskuntavastuun politiikkaa ohjaavat hallitusohjelma ja aiheesta annettu periaatepäätös. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa näiden ohjelmien mukaisten linjausten toteutuksesta ja edustaa Suomea erilaisissa kansainvälisissä toimielimissä. Suomi on sitoutunut noudattamaan ja edistämään yhteiskuntavastuuta tukemalla muun muassa monikansallisten yritysten toimintaa ohjaavien kansainvälisten käyttäytymissääntöjen toimeenpanoa. Suomen hallituksen tavoitteena on nostaa suomalaiset yritykset ja hallinto yhteiskuntavastuun edelläkävijöiksi. Koska vastuullisuus on merkittävä tekijä Suomen kilpailukyvyllä, yritysten ja julkisten organisaatioiden tulisi sitoutua arvioimaan toimintansa yhteiskunnallisia vaikutuksia. Suomen hallitus on hyväksynyt yhteiskuntavastuun periaatepäätöksen 22.11.2012. (Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut.)

Teollisuuden Voima Oyj (TVO) on jo vuodesta 2000 alkaen raportoinut yhteiskuntavastuusta maailmanlaajuisesti hyväksytyyn raportointiviitekehyksen aseman saaneen Global Reporting Initiative -raportointiohjeiston mukaan. Viimeisimmät raportit on TVO:lla laadittu versioiden GRI G3.0 ja GRI G3.1 mukaan.

Vuoden 2013 toukokuussa raportointiohjeistosta on julkaistu GRI G4 -versio, jonka yhtenä uutena lisäyksenä on näkökohtia liittyen toimitusketjun vastuullisuuteen. TVO halusi selvittää, mitä nämä uudet näkökohdat ovat, miten sisältömuutokset toimitusketjun osalta vaikuttavat TVO:n raportointiin ja ovatko kaikki tunnusluvut raportoitavissa. Tässä opinnäytetyössä keskitytään GRI G4:n version sisältömuutoksiin, jotka koskevat toimitusketjun hallintaa.

TVO:n tuotantoketju voidaan kuvata lyhyesti: sähköntuottaminen valtakunnan kantaverkkoon, jonka kautta sähkö jaetaan omistajille. Toisin kuin monen muun organisaation, TVO:n ei tarvitse sähkön jakelun osalta miettiä sellaisia lähtölogistiikkaan liittyviä fyysisiä toimintoja, kuten varastosta keräilyä, tuotteiden lajittelua ja pakkaamista, lastauslaiturilta eteenpäin lähtevää jakelua tai kuljetusta. Tämän vuoksi tässä opinnäytetyössä keskitytään koko toimitusketjun sijaan ydinvoimalle ominaiseen hankintaketjuun, joka käsittää materiaalien ja palvelujen hankintaan liittyviä toimintoja.

Työ- ja kaivosteollisuus on voimakkaasti kasvava toimiala, minkä vuoksi yhteiskuntavastuun periaatepäätökseen on otettu mukaan sen vastuullisuuden edistäminen. (Valtioneuvoston www-sivut, 2014.) Luonnon tarjoama ekosysteemipalvelu, kuten uraani, on ydinvoimalaitosten raaka-aineena merkittävä sähköntuotantotoiminnan mahdollistaja. Tämän opinnäytetyön esimerkiksi otettiin ydinpolttoaineen hankinta.

1.1 TVO

TVO on listaamaton julkinen osakeyhtiö, joka tuottaa sähköä omistajilleen omakustannuseriaatteella Eurajoen Olkiluodossa kahdella ydinvoimalaitosyksiköllä, Olkiluoto 1:llä (OL1) ja Olkiluoto 2:lla (OL2). OL1 tahdistettiin Suomen kantaverkkoon 2. syyskuuta 1978, ja OL2 saavutti täyden sähköntuotantotehonsa ensimmäisen kerran 11.11.1980. Nämä laitosyksiköt ovat yhteensä tuottaneet sähköä jo yli 35 vuotta, ja ne ovat käytettävyydeltään kuuluneet alkuvuosien jälkeen jatkuvasti maailman luotettavimpien ydinvoimalaitosyksiköiden joukkoon. TVO tuottaa noin kuudesosan Suomessa käytetystä sähköstä. Olkiluodon ydinvoimalaitosten tuottamasta sähköstä menee TVO:n omistajien kautta ympäri Suomea noin puolet teollisuuteen ja loput kotitalouksiin, palveluihin ja maatalouteen. (TVO:n [www-sivut](http://www.tvo.fi), 2014.)

TVO:n missio on tuottaa ydinvoimalla ilmastoystävällistä sähköä osakkaille turvallisesti ja taloudellisesti ja luoda siten hyvinvointia Suomelle. (TVO:n yhteiskuntavastuu 2013, 4.)

Kuva 1. TVO:n ydinvoimalaitosyksiköt OL1 vasemmalla ja OL2 oikealla (TVO)

1.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää teoriatasolla, mitä raportointiohjeiston GRI G4:n uudet sisältövaatimukset toimitusketjun vastuullisuuteen liittyen ovat, ja mitä uusia asioita ne tuovat mukanaan vastuullisuusraportointiin verrattuna TVO:n käyttämään versioon G3.1. TVO haluaa selvittää palvelujen ja materiaalin hankinnan vastuullisuutta yleisellä tasolla. Tutkimuksen esimerkkinä on vastuullinen ydinpolttoaineen hankinta.

1.3 Toimitusketjuun liittyviä toimintoja

Toimitusketjun rakenne riippuu yrityksen tuotteista, toimialasta ja asiakkaista. Tuotteet ja palvelut jalostuvat lopulliseen muotoonsa edetessään raaka-ainelähteiltä kohti tilauksen tehnyttä kuluttajaa. Tähän tarvitaan useita eri työvaiheita, yrityksiä ja henkilöitä. Näin muodostuvaa toisiinsa linkittyvien tapahtumien sarjaa kutsutaan toimitusketjuksi. Toimitusketjun tarkoitus on muuntaa raaka-aineet asiakkaan haluamaksi lopputuotteeksi. Toimitusketju kattaa niin materiaali-, tieto-, kuin rahavirratkin. (Ritvanen,Inkiläinen,von Bell,Santala.2011, 9.)

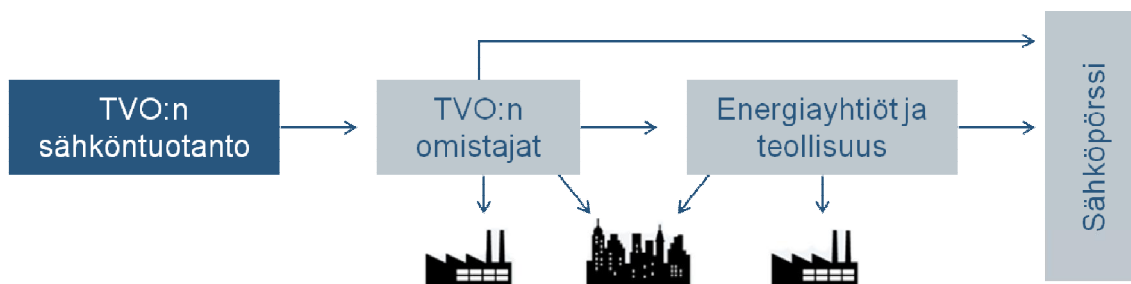
Toimitusketjun kustannustehokkuutta ja asiakaslähtöisyyttä lisääville toimenpiteille annettiin 1990-luvun alkupuolella nimi jakeluketjunhallinta, englannin kielellä Supply Chain Management (SCM). Jakeluketjunhallintaan sisältyvät hankinnat, valmistus, kuljetukset, maahantuonti, tullaukset ja huolinta, varastointi, tietojensiirto, rahaliikenne ja muut asiakkaan toivomat toiminnot. Liike-elämässä nämä toiminnot voivat olla jopa eri yritysten vastuulla, mikä aiheuttaa tehottomuutta, koska kokonaisnäkemys katoaa ja loppuasiakkaan tarpeet voivat unohtua. Yhdistämällä mainitut toiminnot yhden ja saman toimitusketjun alle pyritään lisäämään yhteispeliä, saumattomuutta ja asiakaslähtöisyyttä. Lyhyesti sanottuna toimitusketjun tarkoitus on kattaa kaikki toiminnot, rakenteet ja toimijat raaka-ainelähteiltä aina loppuasiakkaaseen asti. (Ritvanen ym. 2011, 9.)

Tuotteiden keräyksen, uusiokäytön ja kierrätyksen tultua mukaan kuvioihin perinteinen toimitusketju on laajentunut kattamaan myös tuotteen hävityksen ja elinkaaren loppupään. Näin tuottajan on huomioitava myös asiakas tai kuluttaja pohtiessaan toimittajaketjun hallintaa. Tuottajan näkökulmasta toimitusketjun hallinta päättyy siihen, kun tuote on päätenyt loppuasiakkaalle. Käänteinen logistiikka laajentaa toimitusketjua hallinnoimaan myös tuotteiden keräily, asianmukaisen kierrätyksen sekä mahdollisesti myös kierrätysaineiden myynnin ja toimituksen. (Karvonen 2006, 80.) Voidaan puhua myös "suljetun kierron" -toimitusketjuista (closed-loop supply chains). Tällaisia ovat toimitukset, joissa tyypillisen materiaalin eteenpäin virtauksen sijaan toimittajalta loppuasiakkaalle onkin tuotteiden takaisinvirtaus (kuluttajilta tai käyttäjiltä) valmistajille. (Ferguson & Souza 2010, 2.)

Tuotantoketju voi koostua raaka-aineen valmistuksesta tai osavalmistuksesta, materiaalin valmistuksesta, mahdollisesta kokoonpanosta, varastoinnista ja jakelusta eteenpäin. Olkiluodossa sijaitsevat käytössä olevat OL1 ja OL2 -ydinvoimalaitokset ovat kiehutusvesireaktorilaitoksia (BWR, Boiling Water Reactor), joiden paineastiassa vettä kierrätetään reaktorisydämen polttoainenuippujen läpi, jolloin vesi kuumenee ja höyrystyy. Kylläinen höyry johdetaan paineastiassa olevan höyrynerottimen ja höyrykuivaimen kautta höyrylinjoja pitkin korkeapaineturbiinille, sieltä välitulistimille ja lopuksi matalapaineturbiineille. Turbiinit on kytketty akselin välityksellä generaattoriin, joka tuottaa sähköä valtakunnan kantaverkkoon. (TVO:n www-sivut 2014.) TVO on niin kutsuttu Mankala-yhtiö, joka tuottaa omistajilleen sähköä omakustannushintaan. Mankala-malli antaa erikokoisille sähköyhtiöille ja sähkönkäyttäjille mahdollisuuden osallistua ydinvoiman kaltaisiin suurinvestointeihin ja hyötyä suurtuotannon eduista. Sähkön hinta on kaikille osakkaille sama. Omistajat vastaavat kaikista TVO:n toiminnan kustannuksista ja saavat vastineeksi TVO:n tuottaman sähkön suhteessa omistusosuuksiinsa. Saamansa sähkön ne käyttävät joko itse tai myyvät edelleen. (TVO:n yhteiskuntavastuu 2011, 64.)

Vaikka TVO:n toiminta kattaa vain sähköntuotannon omistajilleen, TVO:n vastuullisuus polttoaineen osalta ulottuu koko polttoainekiertoa uraanin louhinnasta aina käytetyn polttoaineen loppusijoitukseen asti. TVO:n tuotantoketjun kuvaus (sähkön tuottaminen valtakunnan kantaverkkoon, jonka kautta sähkö jaetaan omistajille) on yksinkertainen (kuva 2). Toisin kuin monen muun organisaation, TVO:n ei tarvitse

mieltä sellaisia lähtölogistiikkaan liittyviä fyysisiä toimintoja, kuten varastosta keräilyä, tuotteiden lajittelua ja pakkaamista, lastauslaiturilta eteenpäin lähtevää jakelua tai kuljetusta. Tämän vuoksi tässä opinnäytetyössä keskitytään koko toimitusketjun sijaan yleiseen hankintaketjuun, joka käsittää materiaalien ja palvelujen hankintaan liittyviä toimintoja.

Kuva 2. TVO:n tuotantoketju - sähköä omistajille omakustannushintaan

2 YHTEISKUNTAVASTUU

Vastuullisuuden merkitys yritysten toiminnassa kasvaa jatkuvasti. Yritysten osalta kestävä kehitys tarkoittaa sellaista ajattelu- ja toimintatapaa, jossa päätöksiä ja valittuja toimintatapoja arvioidaan myös niiden pitkäaikaisten taloudellisten, ekologisten ja sosiaalisten vaikutusten perusteella. Tämän ajattelun mukaisesti ihmisten, yhteiskunnan ja ympäristön hyvinvointi on kestävän taloudellisen kasvun päämäärä. Kestävällä kehityksellä tarkoitettiin alun perin ekologista kestävyyttä. Nykyisin sillä tarkoitetaan kehitystä, joka huomioi tasapuolisesti taloudelliseen, ekologiseen ja sosiaaliseen (sisältäen kulttuurisen ulottuvuuden) kestävyteen liittyvät näkökohdat. Vastuullisuuteen liittyen yrityksissä puhutaan muun muassa käsitteestä yhteiskuntavastuu. Siitä voidaan käyttää myös nimitystä yritysvastuu. (Rohweder 2004, 11.)

Vastuullisuuden (sustainability) merkitys korostuu jatkuvan kilpailun kiristymisen, tuotannon kasvavan globalisoitumisen ja tarjontaketjujen monimuotoistumisen seurauksena. Se ei riipu yrityksen koosta tai toimialoista. Vastuullisella toiminnalla turvataan asiakastyytyväisyys sekä liikekumppanien, rahoittajien ja sijoittajien arvostus. Se parantaa riskienhallintaa ja on liiketoiminnan olennainen laatutekijä. Organisaation on selkeästi linjattava suhtautumisensa vastuullisuuteen ja sen käytännön toteuttamiseen. Vastuullisuuden on oltava osa organisaation strategiaa, josta se heijastuu myös logistiikkastrategiaan. Vastuullisuuden periaatteet on syytä sisällyttää kauppasopimusehtoihin. (Ritvanen ym. 2011, 159.)

Vaikka yritys olisi haluton määrittelemään omaa vastuullisuuttaan, joku ulkopuolinen arvioija saattaa kuitenkin tehdä yrityksen toiminnasta oman arvionsa. (Rohweder 2004, 115). Yrityksen maine on usein ratkaiseva tekijä tehtäessä ostopäätöksiä tai valittaessa liikekumppaneita. Vastuullisuus ja siitä raportoiminen sidosryhmille parantaa huomattavasti yrityksen mainetta.

2.1 EU-direktiivi yritysvastuuraportoinnista

Vastuullisuusraportointi on pitkälti perustunut yritysten vapaaehtoisuuteen. Ajat ovat kuitenkin muuttumassa. Huhtikuussa 2013 EU-komissio esitteli muun kuin taloudellisen tiedon raportointia koskevan direktiivin, jota EU-parlamentti puolsi 16.4.2014 täysistunnossaan 599 äänellä 650 paikalla olevasta, ja jonka neuvosto hyväksyi 29.9.2014. (Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut.) EU-neuvoston julkaisema päätös ei-taloudellisen tiedon raportointia koskevasta direktiivistä on liitteenä 1.

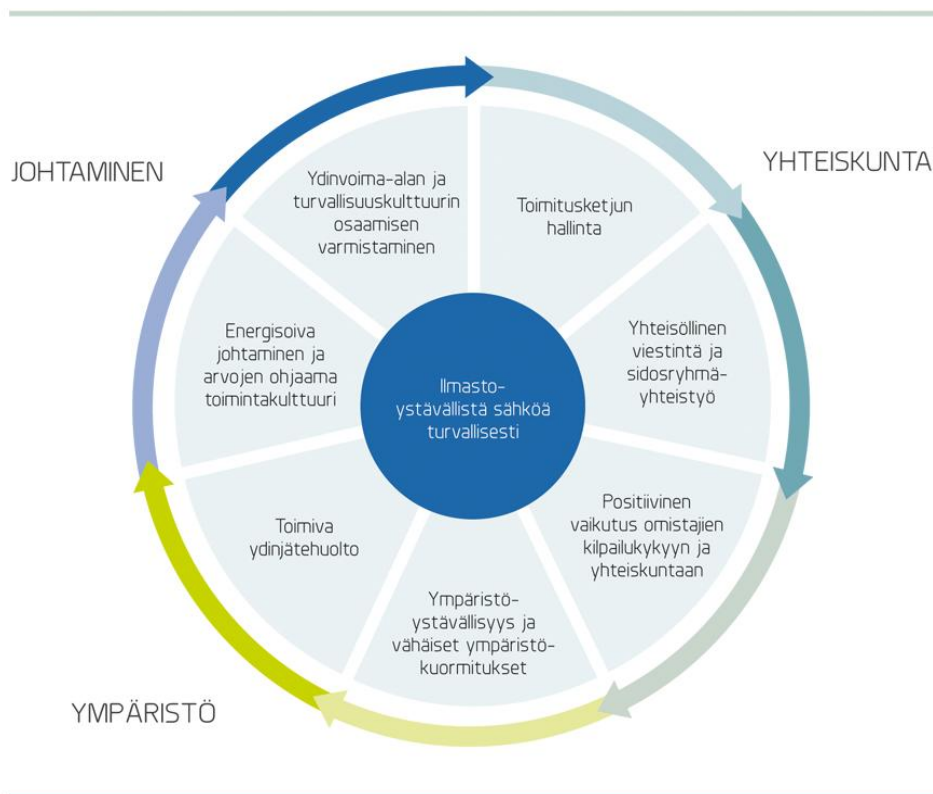
Direktiivi velvoittaa kaikkia yleisen edun kannalta olennaisia yhteisöjä (Public Interest Entities), joissa on yli 500 työntekijää. Soveltamisala kattaa listayhtiöt ja muut listaamattomat yleisen edun kannalta olennaiset yhtiöt. Yhteisöjen tulee toimintakertomukseen liitettävässä selvityksessä antaa tietoja ainakin ympäristöasioista, sosiaalisista ja työntekijöihin liittyvistä seikoista, ihmisoikeuksien kunnioittamisesta sekä korruption ja lahjonnan torjuntaan liittyvistä seikoista. Sen lisäksi selvityksessä on oltava lyhyt kuvaus yrityksen liiketoimintamallista ja kuvaus toimintaperiaatteista, joita yritys noudattaa raportoitavissa asioissa. Lisäksi selvityksessä tulee kertoa vielä tärkeimmistä ei-taloudellisista tulosindikaattoreista, jotka ovat merkityksellisiä kyseessä olevalle liiketoiminnalle. (Routti 2014.)

Nykymuotoinen GRI-raportti, josta kerrotaan tarkemmin tämän opinnäytetyön kohdassa 3.1 *Global Reporting Initiative -raportointiohjeisto*, on pääsääntöisesti edelleen riittävä eikä muutoksia ole tulossa esimerkiksi pakollisena varmennuksena. Routin (2014) mukaan yrityksille, jotka eivät vielä raportoi ja kuuluvat soveltamisalaan, direktiivi aikaansaa lisäveloitteen. Käytännössä tämä vaatii enemmän listatuilta yhtiöiltä sekä pankeilta ja vakuutusyhtiöiltä - perusteluna on kuluttajien ja markkinoiden luottamus. Kokonaisuutena yhteiskuntavastuun toteuttaminen ja sen raportointi ovat yrityksille luonnollisia strategian ja vaikuttamisen välineitä, jotka tuovat sidosryhmille näkyvyyttä. Yritysvastuullisuutta koskeva aalto etenee kohti yleistä suurten yritysten vastuullisuusraportointia. Integroidun raportoinnin saapumisen kanssa tämä johtaa siihen, että yritysvastuuraportoinnista tulee osa normaalia yhteistä yritysraportointia.

Suomessa GRI:n yhteistyökumppanina toimii vuonna 2000 perustettu Finnish Business & Society (FiBS) Yritysvastuuverkosto, jonka kautta kaikki suomalais-yritykset ja -organisaatiot voivat rekisteröidä vastuullisuusraporttinsa tietokantaan. Tietokannan avulla yritysten vastuullisuusraportointia voidaan vertailla toimialoittain ja maantieteellisten alueiden kesken. Tietokanta tarjoaa hyödyllistä tietoa siitä, mihin kansainväliseen yhteiskuntavastuun standardiin kussakin raportissa on viitattu. (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu, Kilpailukyky 18/2014, 23.) FiBS on Suomen johtava vastuullisen yritystoiminnan verkosto. Sillä on jo yli 230 jäsentä, niin yritysvastuun aloittelijoita kuin konkareitakin, suuria ja pieniä yrityksiä kaikilta mahdollisilta toimialoilta. Jäseniä yhdistää halu kehittää toimintaansa entistä vastuullisempaan ja kestävämpään suuntaan, saada ajankohtaista tietoa yritysvastuusta Suomesta ja muualta maailmasta, oppia uutta ja verkostoitua muiden yritysvastuusta kiinnostuneiden kanssa. (FiBSin www-sivut 2014.) TVO on FiBSin jäsen.

2.2 Yhteiskuntavastuu TVO:ssa

TVO:n strategia perustuu yhtiön missioon, visiotavoitteisiin ja liiketoimintamalliin sekä mittareihin, jotka suuntaavat TVO:n toimintaa. Yhteiskuntavastuupäällikön Sini Gahmbergin mukaan (henkilökohtainen tiedonanto 16.4.2014) yhteiskuntavastuu TVO:ssa on yhtiön liiketoimintaa tukevaa, omaehtoista vastuullisuutta, joka määrittyy yhtiön arvojen, tavoitteiden sekä lainsäädännön ja sidosryhmien odotusten perusteella. TVO noudattaa toiminnassaan hyvän hallintotavan periaatteita. Riskienhallinta on myös keskeinen osa TVO-konsernin suunnittelua ja toimintaa. Yhteiskuntavastuu kiteytyy yhtiön arvoihin ja niihin perustuvaan toimintaohjeeseen sekä TVO:n yhtiötason politiikkoihin ja niiden toteuttamiseen. Ne muodostavat lujan perustan vastuulliselle jokapäiväiselle työskentelylle. TVO:n strategian mukainen vastuullisuusohjelma on johdettu ja koottu yhtiön uudesta missiosta ja strategisista visiotavoitteista. Se sisältää tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit TVO:n vaikutuksista yhteiskuntaan ja TVO-konsernissa. Vuoden 2014 alusta voimaantullut vastuullisuusohjelma (kuva 3) hyväksyttiin yhtiön johtoryhmässä joulukuussa 2013.

Kuva 3. TVO:n vastuullisuusohjelma

2.3 TVO:n toimintaohje ja yhtiötason politiikat

TVO:n toimintaohje (Code of Conduct) määrittelee yrityksen yleisiä toimintaperiaatteita ja linjauksia vastuullisesta toiminnasta. Toimintaohje otettiin yhtiössä käyttöön 1.2.2013. Ohje määrittelee yhtiön hallituksen, johdon, henkilökunnan, alihankkijoiden ja toimittajien tavan toimia. Kaikilla TVO-konsernin työntekijöillä on vastuu siitä, että yhtiön toiminta on hyvän liiketoimintatavan mukaista. TVO-konsernissa jokaisen on toiminnassaan noudatettava lakeja, määräyksiä ja yhtiön toimintaohjetta. (TVO:n www-sivut 2014.)

Kuten Ritvanen ym. (2011) kirjassaan mainitsevat, vastuullisuuden periaatteet on syytä sisällyttää kauppasopimusehtoihin. Tämän TVO on huomioinut omassa toiminnassaan muun muassa lisäämällä hankintasopimuksiinsa kohdan *Toimintatapa*, jossa käsitellään tilaajan (TVO:n) toimintaohjeen ja korkean turvallisuuskulttuurin noudattamista.

Toimintatapakohtan teksti kuuluu näin:

Turvallisuuskulttuuri tarkoittaa toimittajan toimintatavoista ja yksittäisten henkilöiden asenteista muodostuvaa kokonaisuutta, jonka tuloksena tilaajan ydinvoimalaitosten turvallisuuteen vaikuttavat tekijät saavat kukin tärkeytensä edellyttämän huomion ja ovat etusijalla päätöksiä tehtäessä. Tilaajan toimintaohje määrittelee tilaajan yleisiä toimintaperiaatteita ja linjauksia vastuullisesta toiminnasta. Toimintaohje koskee myös toimittajia ja alihankkijoita.

Tilaaja edellyttää, että jokainen tilaajalle tuotteita tai palveluja toimittava sitoutuu noudattamaan tilaajan toimintaohjetta, korkeaa turvallisuuskulttuuria, laadukkaita toimintatapoja ja työssä edellytetyjä ympäristö-, ydinturvallisuus-, tietoturvallisuus-, laatu- ja viranomaismääräyksiä. Tilaajan yhtiötason politiikat ja tilaajan toimintatapa löytyvät liiteaineistosta.

Toimittajan on varmistettava, että tähän tilaukseen liittyvissä töissä toimittajan ja toimittajan alihankkijoiden henkilöt ovat tietoisia ja noudattavat tilaajan toimintaohjeen ja tilaajan edellyttämän korkean turvallisuuskulttuurin mukaisia vaatimuksia. Tilaaja antaa tarvittaessa toimittajalle perehdyttämiskoulutusta turvallisuuskulttuurista ja sen parantamisesta. Toimittajan velvollisuutena on viestiä tilaajan toimintaohjeesta ja turvallisuuskulttuurista edelleen alihankkijoilleen.

Hyvä turvallisuuskulttuuri perustuu TVO:lla paitsi luotettavaan laitostekniikkaan ja moninkertaisiin turvajärjestelmiin, myös ammattitaitoiseen ja vastuulliseen henkilöstöön (TVO:n [www-sivut](http://www.tvo.fi), Kuulumisia Olkiluodosta). Yhtiössä ei tingitä sille asetetuista laista, asetuksista, viranomaismääräyksistä, ohjeista tai määräyksistä, ja se odottaa tinkimätöntä turvallisuuskulttuuria myös yhteistyökumppaneiltaan. TVO edellyttää sopimuskumppaneiltaan, että nämä perehtyvät toimituksiin liittyviin lakeihin, asetuksiin, viranomaisten päätöksiin, viranomaismääräyksiin ja -ohjeisiin.

Toimitusten ja palvelujen luonteesta riippuen sopimuskumppanin on perehdyttävä myös Ydinturvallisuusohjeisiin (YVL). Sopimuskumppanin velvollisuutena on epäselvissä tilanteissa varmistaa TVO:lta kansallisen lainsäädännön ja määräysten yhtenäinen tulkinta ja varmistaa, että nämä kansalliset vaatimukset ymmärretään ja täytetään myös pitkissä hankintaketjuissa.

TVO edellyttää sopimuskumppaniensa toimintatapojen vastaavan TVO:n omaa toimintaohjetta ja yhtiötason politiikkoja. Yhtiötason politiikoissa linjataan keskeiset yhteiskuntavastuun näkökulmat. TVO:n yhtiötason politiikat ovat:

- Ydinturvallisuus- ja laatu politiikka (ydinturvallisuus, säteily suojeleminen, ydinmateriaalivalvonta ja laatu)
- Yhteiskuntavastuupolitiikka (ympäristö, hankinnat, henkilöstö, työturvallisuus ja viestintä)
- Tuotantopolitiikka (laitoksen käyttö ja ylläpito ja tuotantokapasiteetin lisääminen)
- Yritysturvallisuuspolitiikka (tuotannon ja toiminnan turvallisuus sekä henkilö- ja toimitilaturvallisuus, pelastus- ja valmiustoiminta ja tietoturvallisuus).

Vastuullinen organisaatio haluaa sekä antaa että saada korkeaa laatua. Korkea laatu on organisaatiolle Ritvasen ym. (2011, 149) mukaan strateginen kilpailutekijä. Laatua edistävät muun muassa yhteistyö eri sidosryhmien, kuten tavara- ja palvelutoimittajien ja asiakkaiden kanssa, laatutyökalut ja teknologia sekä henkilöstön hyvä osaaminen. Oman organisaation lisäksi myös tavara- ja palvelutoimittajien laatua on syytä tarkastella.

TVO:lle toimitettavien toimitusten laatuvaatimukseen kuuluu muun muassa, että TVO:n turvallisuus-, tietoturvallisuus, sekä laatu- ja ympäristövaatimuksia noudatetaan. Toimittajilla on yleisesti käytössä ISO 9001 -laatu järjestelmän, ISO 14001 -ympäristöjärjestelmän sekä OHSAS 18001 -työterveys- ja työturvallisuusjärjestelmän edellyttämä laatutaso. ISO 9001 -standardi on kansainvälinen laadunhallintajärjestelmälle vaatimuksia asettava standardi. ISO 14001 -standardi on kansainvälinen ympäristöasioiden hallintaan liittyvä standardi, joka on laajasti

käytössä eri puolilla maailmaa. OHSAS 18001 on kansainvälinen standardi, joka sisältää vaatimukset työterveys- ja työturvallisuusjohtamisjärjestelmälle, jonka avulla organisaatio voi tunnistaa ja hallita tavanomaiseen toimintaan ja poikkeustilanteisiin liittyvät merkitykselliset vaaratekijät ja voi tehostaa toimintaansa.

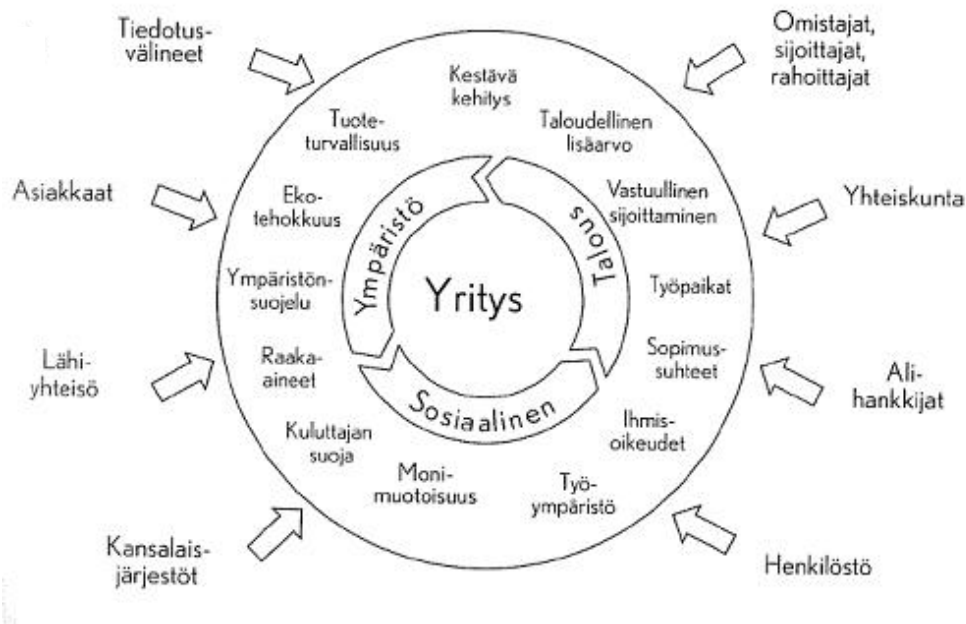
Yhteiskuntavastuu on yhtiön strategian ytimessä ja siten jokapäiväistä toimintaa. TVO:n arvoja ovat vastuullisuus, jatkuva parantaminen, ennakointi ja avoimuus. Vastuullisuus arvona merkitsee jokaiselle TVO:laiselle sitä, että kaikessa työskentelyssä edellytetään tinkimätöntä laatua, toiminta täyttää tiukat turvallisuusvaatimukset sekä noudatetaan sovittuja ja voimassaolevia sääntöjä. TVO:n henkilökunta on sitoutunut tinkimättömään turvallisuuskulttuuriin ja sen vaaliminen kuuluu koko henkilökunnalle.

Kuten Ritvanen ym. (2011, 149) kirjassaan painottavat, on tärkeätä muistaa, että toimittajien todistus laatujärjestelmästä ei riitä laadun takeeksi. Laatua arvioidaan myös auditoinnin avulla. Laatujärjestelmän auditoinnilla tarkoitetaan järjestelmällistä ja riippumatonta selvitystä, jossa tarkastellaan, ovatko toiminnot ja niiden tulokset suunnitelmien mukaiset, toteutetaanko suunnitelmia tehokkaasti, ja ovatko ne tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia. Auditointi voi olla yrityksen itse tekemä auditointi tai ulkoinen kolmannen osapuolen tekemä.

Auditointi on yksi laadunvarmistuksen keinoista. TVO:lla on tarvittaessa oikeus auditoida sopimuskumppanin ja sen alihankkijoiden laatu-, turvallisuus-, tietoturvalisuus-, ja ympäristöjärjestelmiä tai toimintaa TVO:n tarpeelliseksi katsomassa laajuudessa. Sopimuskumppanin tulee huolehtia siitä, että edellä mainittu oikeus sisältyy sopimuskumppanin ja sen alihankkijoiden välisiin sopimuksiin koko hankintaketjun osalta. Säteilyturvakeskus (STUK) voi halutessaan varmistaa TVO:n ja sen alihankkijoiden toimintaa osallistumalla auditointeihin.

3 YRITYSVASTUURAPORTTI

Yritysten yhteiskunnallisista vaikutuksista on usein kiinnostunut huomattavasti suurempi sidosryhmien joukko kuin perinteisistä liiketoiminnan kysymyksistä. Sidosryhmäajattelulla tai -johtamisella yrityksen toiminnan yhteydessä tarkoitetaan tapaa hahmottaa yritystoiminta organisaation ja sen sidosryhmien vuorovaikutussuhteiden sekä sidosryhmien intressien kautta. Toisin sanoen yritys on olemassa sidosryhmiensä yhteistyön ja näiden yritystoimintaan antamien panosten mahdollistamana, ja se voi selvitä pitkällä aikavälillä ainoastaan, jos se pystyy tyydyttämään keskeisimpien sidosryhmiensä tarpeet. Sidosryhmien tarpeiden tyydyttämiseksi yrityksen tulee olla selvillä eri sidosryhmien arvoista ja intresseistä, ja sen pitää pystyä huomioimaan ja tasapainottamaan nämä intressit omassa päätöksenteossaan. (Niskala, Pajunen,Tarna-Mani,2013, 73-74.)

Kuva 4. Sidosryhmien vastuulliseen yritystoimintaan liittyvät intressit (Niskala, Pajunen,Tarna-Mani,2013, 73).

Yritysvastuuseen liittyvä raportointi (sustainability report, responsibility report) tarkoittaa sitä, että yritys antaa selvityksen kestävää kehitystä edistävästä yritysvastuuseen liittyvistä asioista tietyltä raportointikaudelta. Raportti on tarkoitettu sekä yrityksen sisäiseen käyttöön että ulkoisen viestinnän välineeksi. Raportoinnin perussääntönä voidaan pitää sitä, että yrityksen tulee kertoa selvästi seuraavat seikat: mitä yritys on tehnyt vastuun saralla ja mitkä ovat sen vaikutukset kestävän kehityksen prosessiin sekä mitä vaikutuksille on tehty tai mitä niille aiotaan tehdä. Eräs raportoinnin tärkeä piirre on läpinäkyvyys. Viestinnän muotona raportointi muistuttaa vuosikertomusraportointia. Raportoinnin välineenä yritykset käyttävät erillisiä painettuja raportteja sekä Internet-sivuja. (Rohweder 2004, 211.)

Yritysvastuuraportoinnin toteuttaminen on raportoitavan organisaation vastuulla, raporttien käyttäjät odottavat raportin tietojen olevan luotettavia. Luotettavuus on uskottavan yritysvastuuraportoinnin keskeinen ominaisuus. Yritysvastuuraportoinnin lähtökohtana on sidosryhmien ja johdon luottamus raportoitujen tietojen käyttökelpoisuuteen omassa päätöksenteossaan. Päätökset raportoinnin luotettavuuteen ja raportoitujen tietojen laadunvarmistukseen liittyvistä toimenpiteistä tekee raportoiva organisaatio. GRI-raportointiohjeisto suosittelee yritysvastuuraportin ulkoista varmennusta. Julkistamisella ja jakelulla on myös merkitystä raportin painoarvon suhteen. Tilinpäätösmateriaalin yhteydessä jaettu, ulkopuolisen tahon varmentama yritysvastuuraportti herättää yleensä suurinta luottamusta ja viestittää yrityksen vahvaa sitoutumista ja panostusta raporttiin. (Niskala ym. 2013,104-105; 274-275.)

TVO julkaisi keväällä 2014 vuosiraportointiin liittyvän toimintakertomuksen, tilinpäätöksen, ympäristöraportin sekä yhteiskuntavastuuraportin ensimmäisen kerran Internet-sivullaan. Ainoastaan yhteiskuntavastuuraportti on julkaistu Internetissä aiemmin. Raportit ovat ennen olleet painotuotteita, nyt ne on mahdollista tulostaa Internetistä pdf-versiona.

TVO:n Yhteiskuntavastuu 2013 -raportti noudattaa kansainvälistä Global Reporting Initiative 3.1 -raportointiohjeistoa ja Ympäristöraportti 2013 täyttää EMAS-asetusten vaatimukset ympäristöselonteolle. Raportit ovat kolmannen osapuolen varmentamat. TVO:n yhteiskunta-osasto ohjaa vuosiraportointiprosessia. Yhteiskuntavastuuraporttia on TVO:n organisaatiosta laatimassa lukuisa asiantuntijoiden joukko, jonka

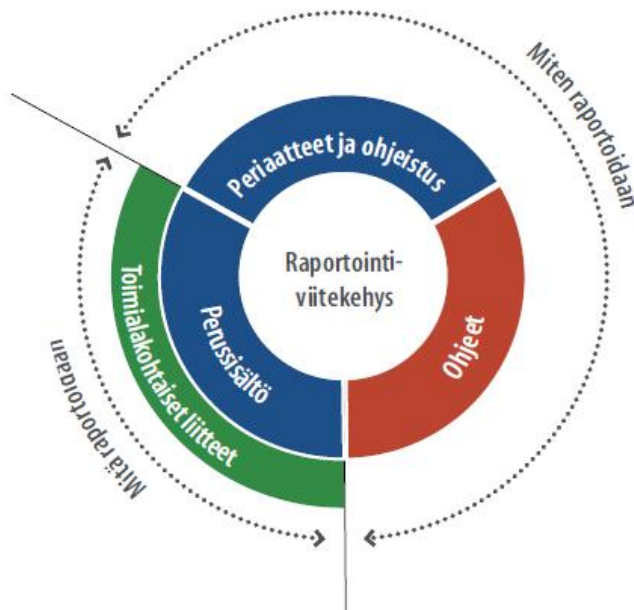
tuottamaa tietoa ulkopuolinen todentaja varmentaa. (Yhteiskuntavastuupäällikön Sini Gahmbergin henkilökohtainen tiedonanto 16.4.2014)

3.1 Global Reporting Initiative -raportointiohjeisto

Global Reporting Initiativen (GRI) raportointiohjeisto on nopeasti saavuttanut yleisesti hyväksytyn raportointiviitekehyksen aseman. Kaikki GRI:n raportointiviitekehyksen dokumentit on luotu yhteistyössä keskeisten raportoinnin sidosryhmien kuten sijoittajien, rahoittajien, kuluttajajärjestöjen, ammattiyhdistysliikkeen, elinkeinoelämän järjestöjen, viranomaisten, tutkimuslaitosten, kansalais- ja ympäristöjärjestöjen, raporttien varmennuksessa mukana olevien asiantuntijoiden ja tilintarkastusyhteisöjen sekä muiden yhteiskunnallisten toimijoiden kanssa. Kaikkia viitekehyksen dokumentteja testataan ja kehitetään jatkuvasti. GRI on voittoa tavoittelematon säätiö, jota rahoittavat eri tahot, kuten säätiöt, valtiot ja yksityiset yritykset. Sen yhteisöjäsenet ovat yrityksiä ja yhteisöjä, jotka tukevat GRI:n työtä jäsenmaksuilla. Toimintaa rahoitetaan muun muassa tarjoamalla erilaisia raportointiin liittyviä tuotteita ja palveluita, kuten koulutusta ja tietopalveluita. (Niskala ym. 2013, 106-107.)

Yhteiskuntavastuuraportti on arviointi- ja viestintätyökalu, jonka avulla organisaatio voi kertoa sidosryhmilleen, miten se on onnistunut yhteiskuntavastuutavoitteissaan. Raportin tulee olla kattava ja tasapuolinen kuvaus raportoitavan organisaation toiminnasta, niin sen myönteisistä kuin kielteisistäkin yhteiskunnallisista vaikutuksista. Global Reporting Initiativen raportointiviitekehyksen (kuva 5) mukaan laadituissa yhteiskuntavastuuraporteissa kerrotaan organisaation toiminnan tuloksista sen tekemien sitoumusten, strategian ja johtamisen osalta tietyllä ajanjaksolla. Raporttien avulla voi muun muassa 1) vertailla ja arvioida organisaation yhteiskuntavastuullista toimintaa suhteessa lainsäädäntöön, normeihin, sääntöihin, standardeihin ja vapaaehtoiisiin aloitteisiin, 2) osoittaa, miten organisaation yhteiskuntavastuutavoitteet vaikuttavat sen toimintaan ja päinvastoin sekä 3) vertailla organisaation toimintaa ajassa suhteessa sen omaan sekä muiden organisaatioiden toimintaan. GRI:n raportointiviitekehystä voivat soveltaa kaikki organisaatiot kokoluokasta, toimialasta tai maantieteellisestä sijainnista riippumatta. Sen laadinnassa on otettu huomioon myös orga-

nisaatioiden erityispiirteet pienyrityksistä suuriin kansainvälisiin monialayrityksiin. GRI:n raportointiviitekehysten tarkoituksena on toimia yleisenä yhteiskuntavastuu-raportoinnin viitekehysnä. Se koostuu raportointiohjeistosta, sisältömäärityksistä eli indikaattoriohjeista, jotka on jaettu taloudellisiin, sosiaalisiin ja ympäristö-indikaattoreihin sekä teknisistä ohjeista ja toimialakohtaisista liitteistä. (Yhteiskuntavastuun raportointiohjeisto, 2000-2006 GRI.)

Kuva 5. GRI-raportointiviitekehys (Yhteiskuntavastuun raportointiohjeisto, 2000-2006 GRI).

GRI-ohjeiston tavoitteena on lisätä tunnuslukujen ja saavutettujen tuloksien vertailukelpoisuutta eri organisaatioiden välillä. Jokaiselle tunnusluvulle on määritelty laskentaohje, joka sisältää tunnusluvun määrittelyn, ohjeet tietojen keräämiseen ja yhdistelyyn sekä tarvittavat yksityiskohtaiset lisätiedot tunnuslukutiedon tuottamiseen. (Niskala ym. 2013, 107.)

Raportoinnissa on tärkeää, että organisaatio raportoi tunnuslukuja joka vuosi samoilla laskentaehdoilla. Ulkopuolinen varmentaja voi halutessaan varmistaa, miten tieto on laskettu ja onko se laskettu samalla tavalla edellisinä vuosina. Organisaation pitää ilmoittaa varmennuksen yhteydessä, jos laskutapaa on muutettu.

3.2 GRI G4:n uudet sisältövaatimukset, ja niiden suomenkieliset tulkinnat

GRI G4-raportointiohjeistoon on lisätty näkökohtia liittyen toimitusketjun vastuullisuuteen. Raportointiohjeiston uuden version GRI G4 uusien sisältövaatimusten pääotsikot toimitusketjun osalta on listattu taulukkoon 1.

Taulukko 1. GRI G4 uusien sisältövaatimusten pääotsikot toimitusketjun osalta

GENERAL STANDARD DISCLOSURES	
G4-12:	Describe the organization's supply chain.
G4-13:	Report any significant changes during the reporting period regarding the organization's size, structure, ownership, or its supply chain.
G4-21:	For each material Aspect, report the Aspect Boundary outside the organization
ECONOMIC	
EC9:	Proportion of spending on local suppliers at significant locations of operation
ENVIRONMENT	
EN32:	Report the percentage of new suppliers that were screened using environmental criteria.
EN33:	Significant actual and potential negative environmental impacts in the supply chain and actions taken.
LABOURS	
LA14:	Report the percentage of new suppliers that were screened using labor practices criteria.
LA15:	Significant actual and potential impacts for labour practices in the supply chain and actions taken.
HUMAN RIGHTS	
HR3:	Total number of incidents of discrimination and corrective actions taken.
HR4:	Operations and suppliers identified in which the right to exercise freedom of association and collective bargaining may be violated or at significant risk, and measures taken to support these rights
HR5:	Operations and suppliers identified as having significant risk for incidents of child labor, and measures taken to contribute to the effective abolition of child labor
HR6:	Operations and suppliers identified as having significant risk for incidents of forced or compulsory labor, and measures to contribute to the elimination of all forms of forced or compulsory labor
HR10:	The percentage of new suppliers that were screened using human rights criteria.
HR11:	Significant actual and potential negative human rights impacts in the supply chain and actions taken.
SOCIETY	
SO9:	The percentage of new suppliers that were screened using criteria for impacts on society.
SO10:	Significant actual and potential negative impacts on society in the supply chain and actions taken
PRODUCT RESPONSIBILITY	
PR6:	Sale of banned or disputed products.

TVO halusi selvittää, mitä GRI G4:n uudet näkökohdat ovat, ja miten sisältömuutokset toimitusketjun osalta vaikuttavat TVO:n raportointiin. Tällä hetkellä GRI G4 -versio on käännetty neljälletoista eri kielelle. Näitä ovat saksa, espanja, brasilian-portugali, ranska, venäjä, arabia, japani, korea, yksinkertaistettu kiina (Kiinan kansantasavallassa osa kirjoitusmerkeistä on yksinkertaistettu), perinteinen kiina, kroaatti, turkki, vietnam ja indonesia.

GRI:n Internet-sivuilla ei vielä ole virallistettua suomenkielistä käännöstä. Yhteiskuntavastuuraportin GRI G4 -versiona on antanut 21 yritystä. (PwC:n yritysvastuu-barometri 2014, 10) Jotkut näistä yrityksistä ovat käyttäneet yritys vastuun riippumattoman asiantuntijan Mitopron www-sivujen kautta ladattua GRI G4 sisältömuutosten suomennusta. Alla olevat tulkinnat ovat tämän opinnäytetyön tuloksia. Tulkinnat sanasta sanaan voivat vaihdella verrattuna Mitoproon suomennukseen, mutta pääsisältö on sama.

Alakategoria: Organisaation kuvaus

Kuvaa toimitusketjua suhteessa organisaation ensisijaiseen toimintaan, tuotteisiin ja palveluihin.

G4-12 Organisaation toimitusketjun kuvaus

G4-13 Merkittävät muutokset organisaation koossa, rakenteessa tai omistusrakenteessa tai sen toimitusketjussa raportointijaksolla:

- Muutokset organisaation sijainnissa tai toiminnoissa, kuten uudet, suljetut tai laajennetut toimipaikat.
- Osakepääoman muutokset ja muut pääomaan vaikuttavat muutokset (yksityinen sektori).
- Muutokset toimittajien maantieteellisessä sijainnissa, toimitusketjun rakenteessa tai yhteistyössä toimittajien kanssa (mukaan lukien toimittajavalinnat ja yhteistyön päättymiset)

G4-21 Kunkin näkökulman olennaisen osan laskentaraja organisaation ulkopuolella

Mikäli näkökulman laskentaraja on olennainen ulkopuolisten yksiköiden sisällä, luetellaan yksikkö- tai ryhmä, joille näkökulmat ovat olennaisia, sekä lisäksi kuvaillaan näiden yksiköiden maantieteellinen sijainti.

Kategoria: Talous

Yhteiskuntavastuun taloudellinen ulottuvuus käsittää organisaation vaikutukset sidosryhmien talouteen ja taloudellisiin järjestelmiin paikallisella, kansallisella ja maailmanlaajuisella tasolla. Taloudelliset indikaattorit kuvaavat pääomavirtaa eri sidosryhmien osalta, sekä organisaation keskeisiä taloudellisia vaikutuksia yhteiskuntaan.

G4-EC9 Paikallisten hankintojen suhteellinen osuus organisaation keskeisten toimipaikkojen osalta

- a. Hankintabudjetin osuus prosentteina, jolloin on hankittu keskeisissä toimipaikoissa tuotteita ja palveluja paikallisilta toimittajilta.
- b. "Paikallisen" toimittajan maantieteellinen määrittely
- c. "Keskeisen toimipaikan" määrittely

Kategoria: Ympäristö

Kestävän kehityksen ympäristöulottuvuuteen kuuluvat organisaation vaikutukset eläviin ja aineellisiin luonnonjärjestelmiin, kuten maaperään, ilmaan, veteen ja ekosysteemeihin. Ympäristökategorian tuotantopanokset (esimerkiksi energia, vesi) ja päästöt (esimerkiksi päästöt ilmakehään, jätteet) sekä biodiversiteetti, kuljetukset, tuotteiden ja palveluiden vaikutukset, ympäristövaatimukset ja -kulut).

Näkökulma: Toimittajan ympäristöarviointi

- G4-EN32 Uusien toimittajien määrä (suhteellinen osuus) niistä, jotka on valittu/arvioitu ympäristönäkökohtia koskevia kriteereitä huomioiden.
- G4-EN33 Keskeiset nykyiset ja mahdolliset haitalliset ympäristövaikutukset toimitusketjussa sekä niistä seuranneet toimenpiteet
- a. Toimittajien määrä, joille tehty ympäristöarviointi
 - b. Toimittajien määrä, joilla havaittu haitallisia ympäristövaikutuksia
 - c. Toimittajien määrä, joilla todettu haitallisia ympäristövaikutuksia toimitusketjussaan
 - d. Suhteellinen osuus toimittajista, joilla havaittu erittäin haitallinen ympäristövaikutus, ja joiden kanssa on toimittaja-arvioinnin tuloksena sovittu korjaavista toimenpiteistä.
 - c. Suhteellinen osuus toimittajista, joilla havaittu erittäin haitallinen ympäristövaikutus, ja joiden kanssa yhteistyö on lopetettu (raportoidaan syy)

Kategoria: Sosiaalinen toiminta

Organisaation kestävä kehityksen sosiaaliseen ulottuvuuteen kuuluvat sen vaikutukset organisaation toiminta-alueen sosiaalisiin järjestelmiin. Sosiaalisen toiminnan ala-kategoriaan kuuluvat työvoimaa koskevat käytännöt sekä työolosuhteet, ihmis-oikeudet, yhteiskunta ja tuotevastuu.

Näkökulma: Toimittajan työvoimakäytön arviointi

- G4-LA14 Uusien toimittajien määrä (suhteellinen osuus), jotka on valittu/arvioitu työvoimaa ja työolosuhteita koskevia kriteerejä huomioiden.

- G4-LA15 Keskeiset nykyiset ja mahdolliset haitalliset työvoimankäytön/työolojen vaikutukset toimitusketjussa sekä niistä seuranneet toimenpiteet
- a. Toimittajien määrä, joille tehty työvoimaa ja työolosuhteita koskevia käytäntöjen arviointia
 - b. Toimittajien määrä, joilla havaittu haitallista työvoimaa ja työolosuhteita koskevia käytäntöjä
 - c. Toimittajien määrä, joilla todettu haitallisia työvoimaa ja työolosuhteita koskevia käytäntöjä toimitusketjussaan
 - d. Suhteellinen osuus toimittajista, joilla havaittu erittäin haitallista työvoimaa ja työolosuhteita koskevia käytäntöjä, ja joiden kanssa on toimittaja-arvioinnin tuloksena sovittu korjaavista toimenpiteistä.
 - e. Suhteellinen osuus toimittajista, joilla havaittu erittäin haitallista työvoimaa/työoloja koskevia käytäntöjä, ja joiden kanssa yhteistyö on lopetettu (raportoidaan syy)

Ala-kategoria: Ihmisoikeudet

Ihmisoikeuksien alakategorian avulla kuvaillaan, mitä toimenpiteitä on otettu käyttöön ihmisoikeuksia loukkaavia toimintoja vastaan, jotta sidosryhmät voivat nauttia ihmisoikeuksista. Ihmisoikeuksiin kuuluvat mm. syrjimättömyys, sukupuolten välinen tasa-arvo, yhdistymisvapaus, työehtosopimusneuvottelut, lapsityövoiman-, pakkotyön- ja alkuperäiskansojen oikeudet. On olemassa maailmanlaajuisesti kasvava yhteisymmärrys siitä, että organisaatiolla on velvollisuus kunnioittaa ihmisoikeuksia.

Yleisesti tunnustetut ihmisoikeudet on määritelty seuraavissa sopimuksissa ja julistuksissa:

- Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus ja sen pöytäkirjat

- Yhdistyneiden kansakuntien sopimus: kansalaisyhteiskuntaa ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus
- Yhdistyneiden kansakuntien sopimus: taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus
- Kansainvälisen työjärjestön (ILO) työpaikkojen perusoikeuksien julistus vuodelta 1998 (erityisesti ILO:n kahdeksan keskeistä sopimusta)
- Wienin julistus ja toimintaohjelma

G4-HR3 Syrjintätapausten kokonaislukumäärä ja niihin liittyneet korjaavat toimenpiteet

Tapaukset, joiden korjaavat toimenpiteet toteutettu alla olevien mukaisesti:

- Tapaus tarkistettu organisaatiossa
- Korjaavat toimenpiteet otettu käyttöön
- Korjaavat toimenpiteet toteutettu ja ovat osana rutiininomaista sisäistä tarkastusta
- Korjaavat toimenpiteet toteutettu ja ovat osana rutiininomaista sisäistä tarkastusta
- Tapaus ei edellytä toimenpiteitä

Näkökulma: Järjestäytymisvapaus ja yhteistoimintaneuvottelut

G4-HR4 Toiminnat ja toimittajat, joissa järjestäytymisvapaus ja yhteistoimintaneuvottelutoiminta voi olla uhattuna sekä tehdyt toimenpiteet näihin liittyvien oikeuksien tukemiseksi.

- a. Nimeä toimipisteet ja toimittajat, joiden työntekijöiden oikeutta harjoittaa järjestäytymisvapautta ja työehtosopimusneuvotteluja ei noudateta, tai niillä on riski olla uhattuna. Toiminnan toimiala (esimerkiksi valmistaja/tuotantolaitos) ja toimittaja. Maat tai maantieteelliset alueet, joiden toimialoilla ja toimittajilla on riski olla uhattuna.

- b. Raportointijaksolla organisaation tekemät järjestäytymisvapauteen ja työehtosopimusneuvotteluihin tukevat toimenpiteet.

Näkökulma: Lapsityövoima

- G4-HR5 Toiminnot ja toimittajat, joihin liittyy lapsityövoiman käytön riski sekä tehdyt toimenpiteet tehokkaaseen lapsityövoiman käytön lopettamiseen
- a. Nimeä toiminnot ja toimittajat, joihin liittyy merkittävä riski seuraavista tapauksista:
 - Lapsityövoima
 - Nuoret työntekijät, jotka työskentelevät vaarallisessa työssä
 - b. Nimeä toiminnot ja toimittajat, joihin liittyy merkittävä riski lapsityövoimasta:
 - Toiminnan toimiala (esimerkiksi valmistaja/tuotantolaitos) ja toimittaja
 - Maat tai maantieteelliset alueet, joiden toimialoilla ja toimittajilla on riski olla uhattuna.
 - c. Raportointijaksolla organisaation tekemät lapsityövoiman poistamiseen tukevat toimenpiteet.

Näkökulma: Pakkotyö

- G4-HR6 Toiminnot ja toimittajat, joihin liittyy merkittävä pakkotyön riski sekä tehdyt toimenpiteet tehokkaaseen pakkotyön lopettamiseen
- a. Nimeä toiminnot ja toimittajat, joihin liittyy merkittävä riski pakkotyövoimasta:
 - Toiminnan toimiala (esimerkiksi valmistaja/tuotantolaitos) ja toimittaja
 - Maat tai maantieteelliset alueet, joiden toimialoilla ja toimittajilla on riski olla uhattuna.
 - b. Raportointijaksolla organisaation tekemät pakkotyövoiman poistamiseen tukevat toimenpiteet.

Näkökulma: Toimittajan ihmisoikeuksien arviointi

- G4-HR10 Uusien toimittajien määrä (suhteellinen osuus), jotka on valittu/arvioitu ihmisoikeuksia koskevia kriteerejä huomioiden.
- G4-HR11 Keskeiset nykyiset ja mahdolliset haitalliset ihmisoikeuksien vastaiset vaikutukset toimitusketjussa sekä niistä seuranneet toimenpiteet
- a. Toimittajien määrä, joille tehty ihmisoikeusarviointia
 - b. Toimittajien määrä, joilla havaittu haitallisia ihmisoikeusvastaisia käytäntöjä
 - c. Toimittajien määrä, joilla todettu haitallisia ihmisoikeusvastaisia käytäntöjä toimitusketjussaan
 - d. Suhteellinen osuus toimittajista, joilla havaittu erittäin haitallista ihmisoikeusvastaisia käytäntöjä, ja joiden kanssa on toimittaja-arvioinnin tuloksena sovittu korjaavista toimenpiteistä.
 - e. Suhteellinen osuus toimittajista, joilla havaittu erittäin haitallisia ihmisoikeusvastaisia käytäntöjä, ja joiden kanssa yhteistyö on lopetettu (raportoidaan syy).

Alakategoria: Yhteiskunta

Alakategoria yhteiskunta kuvaa organisaation vaikutuksia yhteiskuntaan ja paikallisiin yhteisöihin.

Näkökulma: Toimittajien arviointi koskien yhteiskunnallisia vaikutuksia

- G4-SO9 Uusien toimittajien määrä (suhteellinen osuus), jotka on valittu/arvioitu yhteiskunnallisia vaikutuksia koskevia käytäntöjä huomioiden.

- G4-SO10 Keskeiset nykyiset ja mahdolliset haitalliset yhteiskunnalliset vaikutukset toimitusketjussa sekä niistä seuranneet toimenpiteet
- a. Toimittajien määrä, joille tehty yhteiskuntaan liittyvää arviointia
 - b. Toimittajien määrä, joilla havaittu haitallisia vaikutuksia yhteiskuntaan
 - c. Toimittajien määrä, joilla todettu haitallisia vaikutuksia yhteiskuntaan toimitusketjussaan
 - d. Suhteellinen osuus toimittajista, joilla havaittu erittäin haitallisia vaikutuksia yhteiskuntaan, ja joiden kanssa on toimittaja-arvioinnin tuloksena sovittu korjaavista toimenpiteistä.
 - e. Suhteellinen osuus toimittajista, joilla havaittu erittäin haitallisia vaikutuksia yhteiskuntaan, ja joiden kanssa yhteistyö on lopetettu (raportoidaan syy)

Alakategoria: Tuotevastuu

Alakategoria tuotevastuu kuvaa tuotteiden ja palveluiden vaikutuksia sidosryhmiin ja asiakkaisiin.

Näkökulma: Markkinointiviestintä

- G4-PR6 Kiellettyjen ja kiistanalaisten tuotteiden myynti
- a. Ilmoita tuotteet,
 - joiden myynti on kiellettyä tietyillä markkinoilla
 - jotka ovat sidosryhmien tai julkisten keskustelujen kohteena.
 - b. Miten organisaatio on reagoinut näihin tuotteista aiheutuneisiin kysymyksiin ja huolenilmaisuihin?

4 YDINPOLTTOAINE

Ydinvoimalaitosten polttoaine tehdään uraanista, jota esiintyy luonnossa yleisesti. Puolet maailman uraanista tuotetaan perinteisiltä kaivoksilta, joko avolouhoksilta tai maanalaisilta kaivoksilta, ja hieman alle puolet liuotetaan talteen maaperästä in situ. Pieni osa uraanista saadaan muiden metallien kuten kuparin ja kullan sekä fosfaattien sivumineraalina. Uraani (U) on maapallolla melko yleinen, lievästi radioaktiivinen alkuaine, jonka säteilytaso on luonnossa alhainen. (Ytimekäs 4/2012,10.)

Uraanin suurimpia tuottajamaita ovat Kanada, Australia, Niger, Kazakstan ja Namibia. Uraanituottajat ovat pääsääntöisesti suuria kansainvälisiä yrityksiä, joilla on usein uraanituotantoa eri maissa. (World Nuclear Associationin [www-sivut](#).) TVO:n käyvät ydinvoimalaitosyksiköt, OL1 ja OL2, tarvitsevat polttoaineensa raaka-aineena yhteensä noin 40 tonnia valmista matalarikasteista polttoaineuraania vuodessa, mikä tarkoittaa luonnonuraanina noin 300 tonnia. TVO:n ydinvoimalaitosyksiköissä käytettävissä polttoainenipuissa uraani on keraamisessa muodossa olevaa uraanidioksidia (UO₂). (Jaospäällikkö Maria Laakso, henkilökohtainen tiedonanto 16.8.2014.)

Yksi Olkiluodon ydinvoimalaitosyksikkö tuottaa vuodessa noin seitsemän terawattituntia eli seitsemän miljardia kilowattituntia sähköä ja kuluttaa noin 20 tonnia polttoainetta. Saman sähkömäärän tuottamiseen hiilivoimalaitoksessa tarvittaisiin lähes kaksi ja puoli miljoonaa tonnia hiiltä. (TVO:n [www-sivut](#) 2014.)

4.1 Ydinpolttoaineen hankinta

Ydinpolttoaine voidaan hankkia valmiina polttoaine-elementteinä tai hajautettua hankintaketjua käyttäen. Hajautettua hankintaketjua käytettäessä eri hankintavaiheille tehdään erilliset sopimukset ja näille vaiheille on tavanomaisesti myös useampia toimittajia. Ydinpolttoaineen hankintaketju koostuu tyypillisesti useista tuotanto- ja jalostusvaiheista useissa eri maissa.(TVO:n uutiskirje 05/2013.)

Kuva 6. Polttoainetabletit (TVO)

Polttoaine tulee Olkiluotoon valmiina polttoainenippuina. Tuoreen polttoaineen säteilytaso on erittäin alhainen, joten se voidaan hyvin kuljettaa tavallisilla laivoilla ja rekoilla. Kuljetuksista ei aiheudu terveysvaikutuksia kuljetushenkilökunnalle, kanssamatkustajille eikä kuljetusreittien varrella asuvalle väestölle. Kuljetuksissa on tärkeää suojata polttoaineniput ja niissä sijaitsevat polttoainetabletit kolhuilta ja muilta rasituksilta, jotka voivat heikentää niiden kestävyyttä reaktoriolosuhteissa. Polttoainenipuille erikoissuunnitellut kuljetuspakkaukset kestävät normaaleja teollisuuspakkauksia enemmän. Vaikka tuore polttoaine joutuisi kuljetuksen aikana onnettomuustilanteeseen, ei polttoaineesta aiheutuisi vaaraa ihmisille tai ympäristölle. (Energia-teollisuus 2006,16.)

Pisimmissä TVO:lle toimitettavissa nipuissa on noin 350 kappaletta polttoainetabletteja. Yksi polttoainetabletti on halkaisijaltaan noin yhden senttimetrin ja painaa noin kuusi grammaa. Sähkön tuottamiseen vuoden ajaksi esimerkiksi nelihenkiselle perheelle, joka asuu omakotitalossa, jossa on suora sähkölämmitys, riittää noin kahdeksan polttoainetablettia. (Energia-teollisuus 2006, TVO:n yhteiskuntavastuu 2011, 34.)

Ydinpolttoaineen jalostusprosessin toimijat ja jalostusprosessin vaiheet (Energiateollisuus 2006, 6):

- Kaivos ja malmin rikastus
Malmin louhinta ja mineraalien erotusprosessi eli *rikastus*; uraanimalmista erotetaan kiviaines sekä vieraat mineraalit, ja se jalostetaan pulverimaiseksi raakauraaniksi (U₃O₈).
- Konversiolaitos
Konversio; raakauraanin puhdistetaan kemiallisesti epäpuhtauksista ja muutetaan kemialliselta koostumukseltaan uraaniheksafluoridiksi (UF₆). Konvertoidussa uraanissa isotoopin U-235-pitoisuus pysyy ennallaan 0,7 prosentissa.
- Väkevöintilaitos
Isotooppirikastus eli *väkevöinti*; uraanin U-235-isotooppipitoisuus nostetaan 0,7 prosentista kevytvesireaktoreiden polttoaineeseen tarvittavaan 3–4 prosenttiin. Väkevöity uraani on uraaniheksafluoridia.
- Polttoainetehtäät
Polttoainetablettien valmistus; polttoaineen valmistuksen aikana uraaniheksafluoridi muunnetaan uraanidioksidijauheeksi, jauhe puristetaan tableteiksi, jotka tiivistetään sintraamalla eli kuumentamalla noin 1700 °C lämpötilassa. Uraanidioksidi on keraami, jonka sulamislämpötila on noin 2800 °C.

Polttoainenippujen valmistus; polttoainenippujen osat, muun muassa polttoainesauvat, valmistetaan zirkoniumseoksesta, polttoainetabletit ladotaan polttoainesauvoihin ja kaikki osat kootaan polttoaine-elementeiksi.

Polttoaineen hankintaprosessissa on monia eripituisia rinnakkaisia prosesseja ja hankintaan tarvittava kokonaisaika on muutamia vuosia. Polttoaineen saatavuuden ja varaston riittävyyden varmistamiseksi TVO hankkii polttoaineen käyttäen hajautettua hankintaketjua. Tämä tarkoittaa sitä, että eri hankintavaiheille tehdään erilliset sopi-

mukset, ja näille vaiheille on yleensä myös useampia toimittajia. Näin TVO voi estää riippuvaisuutensa vain yhteen toimittajaan eri valmistusvaiheissa ja saa joustavuutta polttoainehankintoihin muuttuvissa markkinatilanteissa. TVO seuraa aktiivisesti markkinoita ja tekee ennakoarviointeja mahdollisista tulevista toimittajista. TVO:lla on pitkäaikaisia toimitussopimuksia alan johtavien toimittajien kanssa. (Ytimekäs 4/2012, 10.)

TVO hankkii uraania ja polttoaineen valmistusketjuun liittyviä jalostuspalveluja vain hyväksymiltään vastuullisilta toimittajilta. TVO:n toimittaja-arviointikäytäntöön kuuluu toimittajien aktiivinen seuranta sekä määrävälein tehtävät laajat toimittaja-arvioinnit. Sekä kotimaasta käsin tehtävä seuranta että tuotantoalueille tehtävät arviointikäynnit tarjoavat TVO:lle mahdollisuuden kartoittaa, valvoa ja vertailla toimittajiensa noudattamia käytäntöjä. (Ytimekäs 3/2013,11.)

4.2 Vastuullista uraanintuotantoa maailmalla

Rio Tinto on yksi maailman suurimmista kaivosalan konserneista. Lounais-Afrikassa sijaitsevassa Namibiassa se on merkittävä paikallisväestön työllistäjä ja alueellisen kehityksen edistäjä. Maan talous on vahvasti riippuvainen kaivostoiminnasta, jonka osuus maan ulkomaankaupan tuloista on yli puolet. Rio Tinto aloitti uraanin louhinnan vuonna 1978 Namibiassa Rössingin kaivoksella, joka sijaitsee Erongon maakunnassa, keskellä Namibian aavikkoa. Kaivos tarjoaa työtä suoraan noin 1 600 henkilölle, lisäksi siellä työskentelee päivittäin tuhatkunta alihankkijoiden työntekijää. Kaivos tuottaa vuosittain yli 2 000 tonnia uraania. Rössingin työntekijöistä 98 prosenttia on namibialaisia. (TVO:n www-sivut 2014.)

Rio Tinto perusti vuonna 1978 Rössingin säätiön, jonka tehtäväksi tuli toteuttaa paikallista väestöä hyödyttäviä kehitysohjelmia. Säätiön toiminnan lähtökohtana on, että kaivoksen toiminnan on tarjottava paikallisille asukkaille pysyvää hyötyä. Perusajatuksena on auttaa paikallisia asukkaita auttamaan itse itseään. Rössingin säätiö on käynnistänyt ja ylläpitää muun muassa matematiikan, biologian, kemian, fysiikan ja englannin kielen opetusohjelmia, edistänyt paikallista liiketoimintaa ja auttanut kestävien maanviljelysmenetelmien omaksumisessa. Erittäin hyviä tuloksia on saatu

myös säätiön Arandisiin perustaman käsityökeskuksen toiminnasta. Keskus rohkaisee etenkin naisia perinteisten käsityötaitojen hyödyntämisessä. Tärkeä osa toimintaa on ollut myös markkinoiden luominen keskuksessa luoduille tuotteille. (TVO:n yhteiskuntavastuu 2012.)

Etelä-Australiassa keskellä erämaata sijaitsee BHP Billitonin omistama Olympic Dam -kaivos, jossa louhitaan päätuotteena kuparia ja sivutuotteena uraania. Kaivos tarjoaa työtä lähes 4 000 henkilölle, joista noin 17 prosenttia on naisia. Henkilöstön keski-ikä on neljäkymmentä vuotta. Olympic Damissa kuten muuallakin yhtiössä ja sen alihankkijoiden keskuudessa noudatetaan BHP Billitonin toimintaohjetta (Business Code of Conduct), joka määrittelee yhteisesti sovitut periaatteet ja linjaukset vastuullisesta liiketoiminnasta. Vastuullisuus on yksi yhtiön arvoista, ja arvot näkyvät kaivoksen jokapäiväisessä toiminnassa. Työturvallisuuden ja työterveyden tinkimättömänä tavoitteena on nolla tapaturmaa. Kaivos on panostanut paikallisyhteisön kehittämiseen. Olympic Dam -kaivoksella on toteutettu alkuperäiskansojen osallistumiseen tähtäävää ohjelmaa vuodesta 2008 lähtien, ja sen tavoitteita ovat muun muassa koulutus ja työllistyminen. Ohjelmalla on ollut hyviä vaikutuksia, sillä aboriginaaleja työskentelee kaivoksella ja sen alihankkijoiden keskuudessa noin 100 henkilöä. (TVO:n vuosikertomus 2013.)

Olympic Dam -kaivoksen merkittävin yhteistyökumppani on 123 km²:n kokoinen luonnonsuojelualue Arid Recovery, joka näyttää esimerkkiä erämaan luonnonsuojelun kaikkia osapuolia hyödyttävästä yhteistyöstä. Se on tehnyt yli viidentoista vuoden ajan töitä erämaan ekosysteemin palauttamiseksi. Australian erämaiden kasvillisuus ja eläimistö ovat muuttuneet eurooppalaisten asetuttua maahan. Esimerkiksi kaivoksen läheisimmän kaupungin Roxby Downsien nisäkäslajeista noin 60 prosentin esiintyvyys on pienentynyt alueellisesti tai kadonnut kokonaan. Tästä syystä Arid Recoveryyn ympärille on pystytetty vapaaehtoisvoimin parin metrin korkuinen verkkoaita estämään vieraslajien, kuten kissojen ja kaniin pääsy alueelle. Vuosien työn tuloksena alueella on enemmän kasvustoa ja viisi kertaa enemmän uhanalaisia piennisäkkäitä, esimerkiksi isopussikaniinia, kuin suojelualueen ulkopuolella. (TVO:n vuosikertomus 2013.)

4.3 Polttoainehankinnan viranomaisvalvonta ja määräykset

Uraani on luokiteltu sensitiiviseksi aineeksi, ja siihen kohdistuva tiukka viranomaisvalvonta on perusedellytys ydinenergian käytölle. Tämän ydinmateriaalivalvonnan tarkoituksena on varmistaa, ettei ydinainetta käytetä ase- tai räjähdetarkoituksiin eli taata ydinaineiden pysyminen rauhanomaisessa käytössä. Ydinmateriaalien valvonta perustuu Suomen valtion tekemiin kansainvälisiin sopimuksiin ja Suomen lainsäädäntöön. (Säteilyturvakeskuksen www-sivut 2014, Ydinvoimalaitosohjeet YVL D.1.)

Ydinmateriaalivalvonta jaetaan kansainväliseen, kansalliseen ja alueelliseen valvontaan. Ydinmateriaalivalvonnan kansainvälinen perusta on ydinsulkusopimus, jonka noudattamista valvoo kansainvälinen atomienergiajärjestö The International Atomic Energy Agency (IAEA). Euroopan Unionin alueella ydinmateriaalien käyttöä ja hankintaa valvoo komission Safeguards-osasto, Euratom Supply Agency. Euratom on Euroopan Unionin komission alainen ydinmateriaalivalvonnasta vastaava direktoraatti. Valvonnan perustana on Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimus, Euratom Treaty. Kansallinen viranomaisvalvonta on Säteilyturvakeskus (STUK), joka valvoo Suomen ydinenergiain mukaisia toiminnanharjoittajia ja luvanhaltijoita. (Energiateollisuus, 2006, 23-24; Säteilyturvakeskuksen www-sivut 2014, Ydinvoimalaitosohjeet YVL D.1.)

Valvonnan menetelmiä STUK:in mukaan ovat muun muassa:

- Viranomaisten suorittamat tarkastukset
- Luvanvaraisuus; lupa vaaditaan muun muassa ydinmateriaalien hallussapitoon, käsittelyyn, käyttämiseen, varastointiin, kuljetukseen, vientiin ja tuontiin.
- Ydinmateriaalikirjanpito; ydinmateriaaleista on pidettävä kirjaa, jotta joka hetki tiedetään, missä ydinmateriaalit sijaitsevat ja mihin niitä käytetään. TVO pitää kirjaa omistuksessaan olevasta ydinaineesta jo ennen sen tuontia Suomeen. Viranomaisvalvonta tarkistaa kirjanpidon määräajoin.
- Raportointi; ydinmateriaaleihin liittyvät tapahtumat raportoidaan STUK:lle. Lisäksi STUK:lle toimitetaan toimintaohjelma.

- Kaikki uraanin hankintasopimukset toimitetaan Euratom Supply Agencylle hyväksyttäväksi.

4.4 Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitus

Vuonna 1994 muuttuneen ydinenergialain mukaan Suomessa tuotettu käytetty polttoaine on loppusijoitettava Suomen kallioperään. Sama laki kieltää myös ulkomaisten ydinjätteiden tuonnin ja sijoituksen Suomeen. Suomen laki määrää myös, että kukin ydinsähkön tuottaja on vastuussa ydinjätehuollostaan. (Posiva Oy, Käytetyn ydinpolttoaineen turvallinen loppusijoitus, n.d. ,12)

Käytetystä ydinpolttoaineesta on huolehdittava niin, ettei siitä aiheudu vaaraa elolliselle luonnolle tai ihmisille. Vastuullinen ydinsähkön tuottaja hoitaa käytetyn polttoaineen loppuun asti, uraani kalliosta kallioon -periaatteella. TVO ja Fortum ovat perustaneet Posiva Oy:n huolehtimaan omistajayhtiöidensä käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituksesta. Ydinvoimaloiden käytetty polttoaine loppusijoitetaan kuparikapseleissa Olkiluodon peruskallioon noin neljänsadan metrin syvyyteen. Loppusijoitusta on selvitetty ja tutkittu yli 30 vuoden ajan. (TVO:n www-sivut, 2014.)

Loppusijoitus toteutetaan moniesteperiaatteen mukaisesti. Moniesteperiaatteessa käytetty ydinpolttoaine eristetään syväälle kallioon useilla, toisiaan täydentävillä vapautumisesteillä. Vapautumisesteiden avulla varmistetaan, että ydinjätettä ei pääse elolliseen luontoon tai ihmisten ulottuville. Yhden esteen vajavuus tai ennustettavissa oleva geologinen tai muu muutos ei vaaranna eristyksen toimivuutta. Vapautumisesteitä ovat polttoaineen olomuoto, loppusijoituskapseli, bentoniittipuskuri, tunneleiden täyte sekä ympäröivä kallio. (Posiva Oy, Käytetyn ydinpolttoaineen turvallinen loppusijoitus, 3/2010.)

Käytetty ydinpolttoaine pakataan loppusijoituskapseleihin kapselointilaitoksessa. Kapseloinnin jälkeen kapselit kuljetetaan hissillä maanalaisiin loppusijoitustiloihin. Ennen loppusijoitusta käytetty polttoaine varastoidaan välivarastossa TVO:n voimalaitoksella Eurajoen Olkiluodossa. Voimalaitokselta polttoaine tullaan kuljettamaan

loppusijoituslaitokseen kuuluvaan kapselointilaitokseen erikoissäiliöillä erikoiskuljetuksina. Olkiluodon loppusijoitustilaan tullaan sijoittamaan TVO:n ja Fortumin Suomessa sijaitsevilla voimalaitoksissa syntyvä käytetty polttoaine.(TVO:n www-sivut,2014.) Yhden voimalaitosyksikön käyttöikänsä aikana tuottaman käytetyn polttoaineen saisi määränsä puolesta mahtumaan vaikkapa 60 m² huoneistoon. Olkiluodon ja Loviisan voimalaitosyksiköistä syntyy kaikkiaan 9 000 tonnia käytettyä polttoainetta. (Posiva Oy, Käytetyn ydinpolttoaineen turvallinen loppusijoitus,n.d.)

Loppusijoituksen valmisteluun ja käytännön toteutukseen on varattu reilusti aikaa. Perusteellisella valmistelulla ja toteutuksella varmistetaan loppusijoituksen turvallisuus. Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituksen on määrä alkaa 2020-luvulla ja loppusijoittaminen tulee jatkumaan liki sata vuotta.(Posivan www-sivut, 2014.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää teoriatasolla, mitä raportointiohjeiston GRI G4:n uudet sisältövaatimukset toimitusketjun vastuullisuuteen liittyen ovat, ja mitä uusia asioita ne tuovat mukanaan vastuullisuusraportointiin verrattuna sitä edeltävään GRI 3.1 -versioon. TVO halusi selvittää palvelujen ja materiaalien hankinnan vastuullisuutta yleisellä tasolla. Tutkimuksen esimerkkinä on vastuullinen ydinpolttoaineen hankinta.

5.1 GRI G4 -raportointiin liittyvät selvitykset

Uudet sisältövaatimukset selvitettiin, ja koska niistä ei ole olemassa vielä GRI:n virallista käännettä, tehtiin näille suomenkieliset tulkinnat. Tämän tutkimuksen tarkoituksena ei varsinaisesti ollut etsiä G4:n raportoitaviin tunnusluihin vastauksia, mutta useimpiin GRI G4:n toimitusketjuun liittyviin tunnuslukuihin löytyi heti yleisellä tasolla ehdotuksia siitä, millaisia vastauksia voisi antaa ja miten niistä voisi raportoida:

Kategoria *Organisaation kuvaus*:

- G4-12 Organisaation toimitusketjun kuvaus;
TVO voi näyttää kuvan tuotantoketjustaan (sähköntuotantoa omistajille) sekä antaa lukumäärän hankintaketjijensa toimittajista, joille on tehty tilauksia raportointivuoden aikana. Suomalaisten toimittajien suhteellinen osuus voisi näkyä myös tässä.
- G4-13 Merkittävät muutokset organisaation koossa rakenteessa tai omistusrakenteessa tai sen toimitusketjussa raportointijaksolla;
TVO voi ilmoittaa, onko merkittäviä muutoksia raportointikauden aikana ollut.

Kategoria Talous:

- G4-EC9 Paikallisten hankintojen suhteellinen osuus organisaation keskeisten toimipaikkojen osalta;
TVO voisi antaa lukumäärän kotimaisista toimittajista, joille on tehty tilauksia raportointivuoden aikana sekä ilmoittaa Satakuntalaisten toimittajien suhteellinen osuus näistä. TVO voisi myös nimetä lähialueen (Satakunta) kunnat, joilta on tehty raportointikauden aikana tilauksia.

Kategoria Ympäristö:

- G4-EN32 Uusien toimittajien määrä (suhteellinen osuus) niistä, jotka on valittu/arvioitu ympäristönäkökohtia koskevia kriteereitä huomioiden;
Ilmoittaessaan arvioitujen toimittajien suhteellisen määrän, TVO voisi lisätä mukaan tiedon siitä, että TVO:lle toimitettavien toimitusten laatuvaatimukseen kuuluu TVO:n turvallisuus-, tietoturvallisuus, sekä laatu- ja ympäristövaatimusten noudattamisen lisäksi se, että sopimuskumppani sitoutuu täyttämään ISO 9001 -laatujärjestelmän, ISO 14001 -ympäristöjärjestelmän sekä OHSAS 18001 -työterveys- ja työturvallisuusjärjestelmän edellyttämän laatutason. TVO huomioi ympäristökriteerit muun muassa toimittaja-arvioinnissa.
- G4-EN33 Keskeiset nykyiset ja mahdolliset haitalliset ympäristövaikutukset toimitusketjussa sekä niistä seuranneet toimenpiteet;
Ilmoitetaan lukumäärä toimittajista, joille on tehty ympäristöarviointi ja suhteellinen osuus toimittajista, joilla on havaittu haitallisia ympäristövaikutuksia (mikäli tällaisia on ollut).

Kategoria *Sosiaalinen toiminta*:

- G4-LA14 Uusien toimittajien määrä (suhteellinen osuus), jotka on valittu/arvioitu työvoimaa ja työolosuhteita koskevia kriteerejä huomioiden sekä
- G4-LA15 Keskeiset nykyiset ja mahdolliset haitalliset työvoimankäytön/työolojen vaikutukset toimitusketjussa sekä niistä seuranneet toimenpiteet.

Molempiin kohtiin voidaan suhteellisten määrän lisäksi (mikäli tällaisia on ollut) kertoa, että TVO vaatii jokaiselta alihankkijalta, jonka työntekijä saapuu työskentelemään TVO:n tiloihin, tilaajavastuulain mukaiset selvitykset. Jokaiselta TVO:n tiloihin tulevalta alihankkijan työntekijältä vaaditaan kulkulupa näkyviin veronumero, joka on ilmoitettu myös julkiseen verorekisteriin. Myös ulkomaiselta työntekijältä vaaditaan veronumero, joka näkyy kulkuluvassa.

Kategoriaan *Ihmisoikeudet* ja siihen liittyviin näkökulmiin syrjinnästä, järjestäytymisvapaudesta, lapsityövoimasta, pakkotyöstä ja toimittajien ihmisoikeusarvioinneista kuten myös kategoriaan *Yhteiskunta*, TVO voi suhteellisten määrien lisäksi (mikäli tällaisia on ollut) kertoa, että TVO vaatii toimittajilta tilaajavastuulain mukaiset selvitykset. TVO edellyttää, että sen kumppanit noudattavat tinkimätöntä turvallisuuskulttuuria ja vastuullisia toimintatapoja omassa toiminnassaan. Vastuullisuuden periaatteet liitetään mukaan kauppasopimusehtoihin. Sopimusten liitteenä on TVO:n toimintaohje Code of Conduct, josta keskustellaan myös sopimusneuvotteluissa. Toimittaja-auditoinnissa käsitellään myös näitä asioita.

Kategoria *Tuotevastuu*; TVO voi raportissaan kertoa, että se hankkii tuotteita ja palveluita vain arvioiduilta, hyväksytyiltä toimittajilta. Hankittavien tuotteiden ja palvelujen tulee täyttää TVO:n turvallisuus-, laatu- ja ympäristövaatimukset. Mikäli toimitetulla tuotteella on normaalin kauppalaadun lisäksi määriteltäviä laatuvaatimuksia, siirtyy se TVO:n vastaanottotarkastuksen jälkeen laatutarkastukseen, jossa tuote ja sen mukana vaadittu tulosaineisto (kuten mittauspöytäkirjat, testiraportit sekä valmistajaa ja tuotteiden laatua koskevat dokumentit) tarkastetaan erillisten ohjeiden mu-

kaan. Tilauksesta ilmenevät tilauksen tuotteille asetetut laatuvaatimukset sekä asiakirjat, joiden perusteella tarkastukset tehdään. Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonta kuuluu osaksi ydinmateriaalivalvontaa, mikä tarkoittaa kaksikäyttötuotteiden maastaviennin sääntelyä. Kaksikäyttötuotteet ovat tuotteita, joita voidaan käyttää niin rauhanomaisiin kuin sotilaallisiin käyttötarkoituksiin.

GRI G4 -ohjeiston käyttöönotossa on siirtymäaika, joka mahdollistaa versioiden GRI 3.0 ja 3.1 käytön vielä vuoden 2014 tietojen raportoinnissa. GRI G4 -versiota on sovellettava kaikissa 31.12.2015 jälkeen julkaistavissa yritysraporteissa, jotka laaditaan GRI-ohjeiston mukaisesti. EU-neuvosto hyväksyi 24.9.2014 voimaan astuneen yritysraportointia koskeva direktiivin. Säännöt koskevat kaikkia yli 500 työntekijän pörssiyhtiöitä sekä yleisen edun kannalta merkityksellisiä yhtiöitä. Direktiivi on saatettava voimaan Suomessa lokakuuhun 2016 mennessä, joten yhtiöiden tulee raportoida direktiivin mukaisesti ensimmäisen kerran tilikaudella 2017. TVO on listaamaton julkinen osakeyhtiö, joka on raportoinut GRI-raportointiohjeiston mukaisesti vuodesta 2000 alkaen.

Suomessa yhteiskuntavastuun asioista vastaa Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM). Suomen hallituksen tavoitteena on nostaa suomalaiset yritykset ja hallinto yhteiskuntavastuun edelläkävijöiksi. Koska vastuullisuus on merkittävä tekijä Suomen kilpailukyvyllä, yritysten ja julkisten organisaatioiden tulisi sitoutua arvioimaan toimintansa yhteiskunnallisia vaikutuksia. Suomen hallitus on hyväksynyt yhteiskuntavastuun periaatepäätöksen 22.11.2012.

GRI-raportointiohjeisto on nopeasti saavuttanut yleisesti hyväksytyn raportointiviitekehyksen aseman. Kaikki GRI:n raportointiviitekehyksen dokumentit on luotu yhteistyössä keskeisten raportoinnin sidosryhmien kuten sijoittajien, rahoittajien, kuluttajajärjestöjen, ammattiyhdistysliikkeen, elinkeinoelämän järjestöjen, viranomaisten, tutkimuslaitosten, kansalais- ja ympäristöjärjestöjen, raporttien varmuudessa mukana olevien asiantuntijoiden ja tilintarkastusyhteisöjen sekä muiden yhteiskunnallisten toimijoiden kanssa.

Työ- ja elinkeinoministeriö TEM on kirjoittanut Internetin yritysraportoinnin sivustolleen seuraavasti:

GRI 4 -versiossa on raportointielementtejä selkiytetty. Uudet osiot liittyvät lähinnä toimitusketjun hallintaan, hallitustyöskentelyyn, palkitsemiseen sekä liiketoiminnan eettisiin periaatteisiin ja niiden noudattamiseen. Uusi versio täyttäneet tietovaatimuksiltaan ei-taloudellisia tietoja koskevan direktiiviehdotuksen vaatimukset.

Raporttiin on tullut jonkin verran lisäyksiä, joista keskeisimpiä ovat:

- Taloudelliseen vastuun osiolle on lisätty uutena näkökohtana ostokäytännöt.
- Toimitusketju tulee uudessa versiossa kokonaisuudessaan raportoinnin piiriin. Organisaation taustakuvaukseen on lisätty muun muassa toimitusketjun kuvaus.
- Ympäristövastuun osiolle on lisätty uusina näkökohtina toimittajien ympäristöarvioinnit ja ympäristöasioihin liittyvien epäkohtien valitusmekanismit sekä lisätty uusina tunnuslukuina energia- ja kasvihuonekaasupäästöjen intensiivisyys.
- Hallinto-osioon on lisätty uusia raportointisisältöjä kuvaamaan yritys vastuun ja hallitustyöskentelyn yhteyttä muun muassa korostamalla hallituksen roolia yritys vastuun ohjauksessa.
- Olennaisuuden määrittelyä painotetaan aikaisempaa enemmän, millä pyritään saamaan organisaatiot raportoimaan erityisesti sidosryhmiensä kannalta olennaisista liiketoimintaansa liittyvistä kysymyksistä.

Siitä huolimatta, että raporttiin on tullut lisäyksiä, raportointia on myös helpotettu. Raportointia helpottavia tekijöitä ovat muun muassa seuraavat:

- Organisaatio voi poikkeustilanteissa jättää raportoimatta perussisällön kohtia. Organisaation tulee kuitenkin raportissaan selkeästi kertoa, mitä ei ole raportoitu ja perustella syy, miksi ei ole raportoitu. Mahdollisia poikkeustilanteita voivat olla:
 - * Perussisältö, sen osa tai tunnusluku ei sovellu organisaation toimintaan. Perusteltava, miksi asia on tulkittu näin.
 - * Tieto on luottamuksellista tai liikesalaisuuteen perustuvaa. Perusteltava, mihin tiedon luottamuksellisuus perustuu.
 - * Tiedot voimassa olevat lakisääteiset esteet ovat rajoitteena. Esitettävä kyseinen säädös ja yksilöitävä säädöksestä johtuvat esteet.
 - * Tietoa ei ole saatavilla organisaatiosta kattavasti tai riittävän luotettavasti. Tulee kertoa, miten ja milloin tieto on mahdollisesti saatavilla raportointia varten.
- Raportin luotettavuutta ja vertailtavuutta on lisätty muun muassa siten, että tunnuslukujen sisällön määrittelyä on täsmennetty luomalla yksityiskohtaiset tiedonkeruu- ja laskentaohjeet, jotka helpottavat käytännössä tietojen tuottamista ja laskennan toteutusta. Tämän vuoksi mittaustekniikoita ja laskentamenettelyjä ei tarvitse enää perustella.
- Vanhempien versioiden sovellustasomallit, A, B, C ja +, joissa kuvataan sovellustason laajuutta, poistuvat kokonaan. Uudessa versiossa raportointia sovelletaan täysin (in accordance), mutta soveltamisen laajuuden osalta vaihtoehtoina ovat laaja (comprehensive) tai suppea (core) vaihtoehto.

Perussisällön yleiseen osaan sisältyy muun muassa yritysvastuun merkitys liiketoiminnassa, organisaation perustiedot, olennaisuusanalyysin prosessikuvaus, olennaisiksi tunnistetut yritysvastuun näkökohdat ja laskentarajat, sidosryhmävuorovaikutus, raportin kuvaus, GRI-sisältövertailu ja varmennus, yritysvastuu hallitustyöskentelyssä sekä liiketoiminnan eettiset periaatteet ja niiden noudattaminen.

Perussisällön erityisosaan sisältyy muun muassa johtamiskäytäntöjen kuvaus ja tunnusluvut, jotka esitetään olennaisuusanalyysin tulosten mukaisesti vain olennaisiksi tunnistetuille yritys vastuun näkökohdille (yritys vastuun johtamiskäytäntöjen yleinen kuvaus, taloudellisen, ympäristön ja sosiaalisen vastuun tunnusluvut).

Yritysvastuun riippumattoman asiantuntijan Mitopron mukaan ensimmäisten raporttien piirissä selkeästi suosituin GRI G4 sovelluslaajuus on core-laajuus eli suppeampi sovellusvaihtoehto. Keskeinen ero comprehensive ja core -raportoinnin välillä on yritysvastuun kuvaaminen osana hallinnointi- ja ohjausjärjestelmiä sekä palkitsemista. Lisäksi comprehensive-laajuus edellyttää jopa aikaisempaa kattavampaa tunnuslukujen raportointia olennaisiksi tunnistettujen näkökohtien osalta. Kuitenkin tuoreissa core-laajuuden raporteissa näitä asioita on käsitelty selvästi minimitasoa laajemmin. Tämän vuoksi Mitopro kertoo tuoreiden G4-raporttien kuvaavan "vahvaa corea". (Mitopron www-sivut, 2014.)

GRI G4:n tavoitteena on saada aikaan raportteja, jotka keskittyvät organisaation keskeisiin olennaisiin asioihin, ja jotka voivat olennaisilta osin vaikuttaa sidosryhmien tekemisiin arviointeihin. Tämä edellyttää kuitenkin, että organisaatio on tietoinen, mitä asioita sidosryhmät pitävät olennaisina. TVO on tehnyt määrääjain sidosryhmätutkimusta. Tärkeimpiä sidosryhmiä ovat henkilöstö, omistajat, viranomaiset, naapurit ja lähikunnat, päättäjät, rahoittajat, alihankkijat ja tavarantoimittajat, tiedotusvälineet ja suuri yleisö. Viestinnän kannalta TVO:n tärkein sidosryhmä on suuri yleisö eli kansalaiset. Vuonna 2013 tehtyjen tutkimusten mukaan tärkein huolenaihe on ydinsähkön tuotannon ja käytetyn polttoaineen loppusijoituksen turvallisuus. Kuten tässä opinnäytetyössä jo aiemmin mainittiin, yritys on täysin kytköksissä sidosryhmiensä yhteistyön ja näiden yritystoimintaan antamaan panokseen. Yrityksen ja sidosryhmän välinen vuorovaikutus on siis olennainen osa yrityksen olemassa oloa. Yhä suurempi sidosryhmien joukko on usein kiinnostunut enemmän yrityksen yhteiskunnallisista vaikutuksista kuin sen perinteisestä liiketoiminnasta.

Useimmat isot yhtiöt ovat siirtyneet jo G4:ään tai ilmoittaneet siirtyvänsä, koska näiden asioiden kanssa enemmän toimineiden ammattilaisten silmissä edelliset versiot ovat jo selvästi vanhentuneet. Yleisesti GRI G4 -versiosta voidaan todeta, että entisiin versioihin verrattuna, raportointia on huomattavasti helpotettu. Raporttiin on tullut merkittäviä muutoksia ja lisäyksiä. Yhteiskuntavastuuraporttia on TVO:n organisaatiosta ollut laatimassa kuitenkin iso joukko henkilöitä, joten uuden version tuomat haasteet tuskin tuovat ongelmia jo raportointiin tottuneille asiantuntijoille. TVO:lla on hyvät mahdollisuudet siirtyä laatimaan vastuullisuusraportointiaan uuden GRI G4:n -version mukaan. Selvitystyön tuloksena ehdotetaan, että TVO siirtyisi raportoimaan versiolla G4, jonka laajuus on core eli suppeampi laajuus, ja kolmas osapuoli varmentaisi raportin jatkossakin.

5.2 TVO:n hankintaketjun vastuullisuuteen liittyvät selvitykset

TVO:n yhteiskuntavastuupolitiikan mukaisesti TVO:lle hankittavien tuotteiden ja palvelujen tulee täyttää TVO:n turvallisuus-, laatu- ja ympäristövaatimukset. Toimittajien valinnassa kiinnitetään erityisesti huomiota toimittajan toiminnan jatkuvuuteen, toimitusvarmuuteen, laatu- ja ympäristöasioiden hallintaan sekä kilpailukykyyn samalla arvostaen toimittajan kotimaisuutta ja paikallisuutta. Toimittajia arvioidaan ja toimitusten laatua seurataan ja ryhdytään tarvittaessa välittömiin korjaaviin toimenpiteisiin. TVO toimii vastuullisesti ja eettisesti suhteessa hankintaketjuun ja liiketoimintakumppaneihin.

Hankintoja tehdään vain arvioiduille, hyväksytyille toimittajille. Jokaisella TVO:n tiloissa työskentelevällä alihankkijalla pitää olla voimassa oleva tilaus tai sopimus sekä kulkulupa, jossa on näkyvissä julkiseen verorekisteriin ilmoitettu veronumero. Tämä koskee myös ulkomaalaisia työntekijöitä. Veronumeron saamiseksi ulkomaisen työntekijän on näytettävä passi, voimassa oleva työntekijän oleskelulupa, työsopimus tai kirjallinen selvitys työsuhteen keskeisistä ehdoista Suomessa tehtävästä työstä. Suomessa tilapäisesti asuva ulkomaalainen henkilö täyttää Suomessa tilapäisesti oleskelevan ulkomaalaisen rekisteröinti-ilmoituksen, lomake 6150e. Esitetyt lomake allekirjoitetaan vasta verotoimistossa, jotta allekirjoituksen

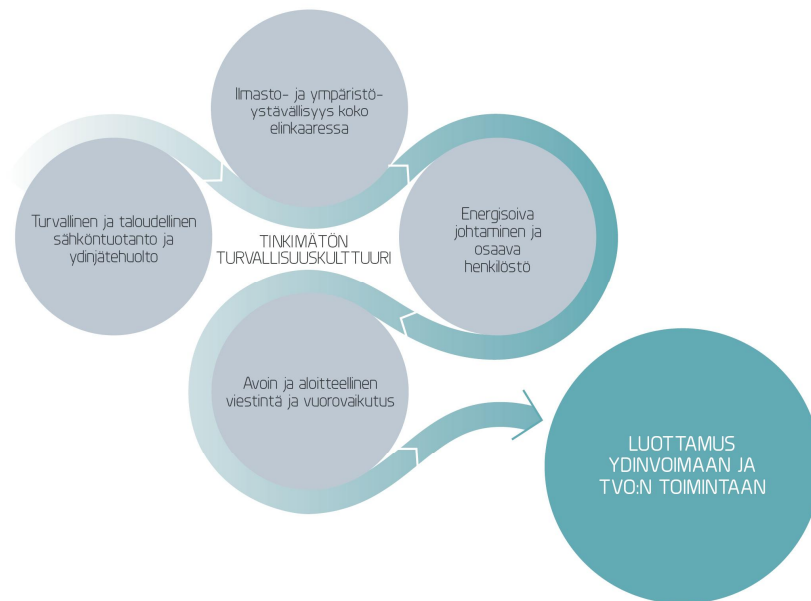
aitous voidaan todentaa. Toimittajien toimitusvarmuutta ja taloudellista tilaa seurataan säännöllisesti. Avoimien kertahankintojen toimittajia seurataan koko toimituksen ajan. TVO vaatii jokaiselta toimittajalta, jonka työntekijä saapuu työskentelemään TVO:n tiloihin, tilaajavastuulain mukaiset selvitykset.

Toimittajan on toimitettava enintään kolme kuukautta vanhat tiedot, joissa on mukana 1) selvitys siitä, onko yritys merkitty ennakkoperintälain (1118/1996) mukaiseen ennakkoperintärekisteriin ja työnantajarekisteriin sekä arvonlisäverolain (1501/1993) mukaiseen arvonlisäverovelvollisten rekisteriin, 2) kaupparekisteriote, 3) todistus verojen maksamisesta tai verovelkatodistus taikka selvitys siitä, että verovelkaa koskeva maksusuunnitelma on tehty, 4) todistukset eläkevakuutusten ottamisesta ja eläkevakuutusmaksujen suorittamisesta tai selvitys siitä, että erääntyneitä eläkevakuutusmaksuja koskeva maksusopimus on tehty, 5) selvitys työhön sovellettavasta työehtosopimuksesta tai muista keskeisistä työehdoista, 6) tieto rakennusalalla lakisääteisen Tapaturmavakuutuksen järjestämisestä.

Mikäli työntekijän työnantaja tai alihankintasopimuksen osapuoli on ulkomainen yritys, on tilaajavastuulain mukaisia selvityksiä ja todistuksia vastaavat tiedot toimitettava sijoittumismaan lainsäädännön mukaisina rekisteriotteina tai vastaavalla todistuksella tai muulla yleisesti hyväksyttävällä tavalla.

TVO noudattaa 1.7.2014 voimaan astunutta lakia, joka velvoittaa rakennustyötä tilaavien yritysten ilmoittamaan verohallinnolle sähköisessä muodossa työmaatiedot, aliurakkasopimukset sekä toteutuneen laskutuksen ja työntekijätiedot joka kuukausi. Tiedot on ilmoitettava työmaakohtaisesti kaikista ostetuista rakennusurakoista, jos tilatun urakkasopimuksen arvo on yli 15 000 euroa. Tämä ilmoitusvelvoite vaikuttaa kaikkiin työmailla toimiviin yrityksiin ja erityisesti pääurakoitsijaan, jolle kohdistuu kaikista urakkaketjun toimijoista ”harmaan talouden torjuntavastuu”.

TVO:n vastuullisuus on kiteytetty kuvassa 7. Yhteiskuntavastuuta on linjattu yhtiön uudistetun strategian mukaisesti. Keskiössä ovat tinkimättömän turvallisuuskulttuurin lisäksi sähköntuotannon ja ydinjätehuollon turvallisuus ja taloudellisuus, ilmasto- ja ympäristöystävällisyys, energisoiva johtaminen ja osaava henkilöstö sekä avoin ja aloitteellinen vuorovaikutus ja viestintä.

Kuva 7. Turvallisuus vastuullisuuden ytimessä - Yhteiskuntavastuu TVO:ssa

Kun poimitaan TVO:n www-sivujen vastuullisuudesta tekstejä ja kohdistetaan ne kuvan 7 jokaista neljää eri vaaleamman pallon tekstiin palloja kiertävän nuolen suuntaan, voidaan todeta seuraavaa:

Olkiluodon ydinvoimalaitoksen kaiken toiminnan lähtökohtana on turvallisuus, joka perustuu monitasoiseen turvallisuusajatteluun. Turvallisuudesta huolehditaan järjestelmillä, jotka ovat moninkertaisia, toisistaan riippumattomia, fyysisesti toisistaan erotettuja ja eri periaatteilla toimivia. Ydinturvallisuuden peruseriaate on, että radioaktiiviset aineet eivät saa päästä ympäristöön missään olosuhteissa. TVO edistää korkeaa moraaliala ja laatua kaikissa toiminnoissaan tuotannon turvallisuuden ja turvallisuuskulttuurin takaamiseksi. Henkilöstöä veloitetaan noudattamaan säädöksiä ja ohjeita, toimimaan suunnitelmallisesti ja ennaltaehkäisemään häiriöt ja poikkeamat. Suomessa ydinsähkön tuottajat vastaavat kaikilta osin itse ydinjätehuollostaan. Olkiluodon loppusijoitustilaan tullaan sijoittamaan TVO:n ja Fortumin Suomessa sijaitsevilla voimalaitoksissa syntyvä käytetty polttoaine. (TVO:n www-sivut.2014.)

Ilmasto- ja ympäristöystävällisyys näkyvät muun muassa siinä, että ydinvoimalla on tärkeä rooli ilmastomuutoksen hillitsemisessä, koska se on hiilidioksidivapaa sähköntuotantomuoto. Ydinsähkö on koko elinkaarensa aikana yhtä ympäristöystävällinen sähköntuotantomuoto kasvihuonepäästöjen suhteen kuin tuuli-, vesi- tai aurinkovoima. (WNA-report, 9.) Mitä kauemmin TVO:n ydinvoimalaitokset tuottavat sähköä kantaverkkoon, sitä pienempi on hiilijalanjälki.

Energisoiva johtaminen ja osaava henkilöstö näkyvät TVO:n toiminnassa myös. TVO:n tavoitteena on tasa-arvoinen työyhteisö, jossa tarjotaan yhtäläiset mahdollisuudet kehittyä ammatillisesti ja hakeutua eri tehtäviin sukupuolesta tai iästä riippumatta. TVO järjestää jatkuvasti sisäistä koulutusta henkilöstön ammattitaidon ja osaamisen ylläpitämiseksi, myös ammatilliseen ulkoiseen koulutukseen kannustetaan. Sisäistä koulutusta järjestetään muun muassa laitos-, ydinvoima- ja käyttötekniikasta. Jokaiselle TVO:laiselle on määritelty henkilö- ja toimintokohtainen koulutussuunnitelma. Työssä jaksamisen osalta TVO tukee henkilöstön vapaa-ajan toimintaa. Yhtiössä on monenlaisia harrastuskerhoja. (TVO:n www-sivut.2014.)

Avoin ja aloitteellinen viestintä ja vuorovaikutus ovat osa TVO:n toimintaa. Olkiluotoon rakennettiin helmikuussa 2006 uusi Vierailukeskus, ja sillä on vuosittain noin 15 000 kävijää. Vierailukeskus on kiinnostava kohde kaikenikäisille, ja se on vakiinnuttanut asemansa suosittuna luokkaretkikohteena. TVO kuuntelee kansalaisten huolenaiheita monin tavoin ja mittaa säännöllisesti sekä ydinvoiman hyväksyttävyyden kehitystä että sidosryhmien mielipiteitä toiminnasta. Vuonna 2013 TVO:n henkilöstölle ja muille sidosryhmille tärkeitä asioita selvitettiin ulkopuolisen konsulttitoimiston tekemällä kyselytutkimuksella, joka suunnattiin päättäjille, taustavaikuttajille, virkamiehille, asiantuntijoille, medialle, kansalaisjärjestöille ja TVO:n omistajille. Tutkimukseen liitettiin myös henkilöstön ja omistajien näkemyksiä, jotta tuloksista saatiin mahdollisimman laajat ja kattavat. Vastausten mukaan TVO saa hyvän arvion vastuullisuudestaan, sillä se nähdään yleisesti vastuullisesti toimivana yhtiönä. Arvio on huomattavasti parempi kuin pörssiyhtiöillä keskimäärin. (TVO:n www-sivut.2014.)

TVO on avoimesti tiedottanut Olkiluoto 3 -ydinvoimalaitosyksikön (OL3) tilanteesta. TVO on saanut paljon julkista negatiivista kritiikkiä OL3:n viivästyneestä rakennusaikataulusta. Työt etenevät viivästyksistä huolimatta. Muun muassa automaatiojärjestelmän testaus on parasta aikaa käynnissä Saksassa. Automaatiojärjestelmä valvoo ja ohjaa ydinvoimalan toimintaa. Kun järjestelmä on ensin Saksassa testattu ja todettu vaatimuksiltaan toimivaksi, se kuljetetaan ja asennetaan paikoilleen Olkiluotoon. Automaatio testataan ja hyväksytetään vielä kokonaisuudessaan ennen reaktorin käyttöönottoa. Säteilyturvakeskus on mukana testauksissa. OL3 -rakennushanke on suuri kansainvälinen projekti, jota seurataan Suomen lisäksi muuallakin maailmalla. Huolimatta kovasta julkisesta paineesta, TVO ei halua ottaa minkäänlaisia OL3:n laitosturvallisuuteen liittyviä riskejä. Tämä puoltaa arviota siitä, että TVO on vastuullinen yhtiö.

Tässä opinnäytetyössä on käyty läpi toimitus-, hankinta- ja tuotantoketjuun liittyviä toimintoja. Kun näihin ketjuihin liittyvät eri organisaatiot haluavat tarjota myös oman arvonsa, puhutaan tällöin arvoketjusta. Arvoketjun tavoitteena on muun muassa saada aikaan kustannustehokkuutta, luoda loppukäyttäjälle arvoa ja hyötyä sekä auttaa yritystä erottumaan positiivisesti kilpakumppaneistaan. TVO:n arvoketju muodostuu muun muassa sen tuottaman ydinsähkön korkeasta kotimaisuusasteesta. TVO tuntee vastuunsa merkittävänä suomalaisen yhteiskunnan hyvinvoinnin edistäjänä tuottamalla ilmastoystävällistä sähköä turvallisesti ja taloudellisesti. TVO luo suomalaisille hyvinvointia, työtä ja toimeentuloa tuottamalla omakustannushintaan sähköä osakkaille, suomalaiselle teollisuudelle ja energiayhtiöille, joita omistaa myös 135 kuntaa. Suomi saa Olkiluodosta kotimaista, vakaata ja kilpailukykyistä ydinsähköä, jota TVO tuottaa vastuullisesti, tehokkaasti ja puhtaasti.

LÄHTEET

Energiateollisuus.2006.Hyvä tietää uraanista.Erweko Painotuote Oy

Ferguson, M E. & Souza, G C. 2010 Closed-loop supply chains - New development to improve the sustainability of business practices.Boca Rato:Auerbach Publications

FiBS Yritysverkoston www-sivut. Viitattu 17.8.2014
<http://www.fibsry.fi/fi/jasenet>

Gahmberg, Sini 2014.Yhteiskuntavastuupäällikkö, TVO.Olkiluoto
 Haastattelu 16.4.2014.

Karvonen, Kärnä & Maijala.2006.Tuottajan ympäristövastuu.Helsinki:Edita Prima Oy

Laakso, Maria 2014.Jaospäällikkö,TVO.Helsinki
 Haastattelu 16.8.2014

Mitopron www-sivut. Viitattu 22.8.2014. <http://www.mitopro.fi/gri-g4-kokemuksia>

Niskala,Pajunen&Tarna-Mani .2013.Yritysvastuu.Raportointi ja laskentaperiaatteet.Porvoo:Bookwell Oy

PwC:n yritysvaluubarometri 2014, viitattu 17.10.2014.
www.pwc.fi/yritysvastuubarometri

Posiva Oy, Käytetyn ydinpolttoaineen turvallinen loppusijoitus, n.d.

Posiva Oy, Käytetyn ydinpolttoaineen turvallinen loppusijoitus, 3/2010

Posiva Oy:n www-sivut. Viitattu 16.8.2014. <http://www.posiva.fi/loppusijoitus>

Routti Mikko."600 MEPIä ei voi olla väärässä - EU parlamentti hyväksynyt direktiivin vastuullisuusraportoinnista ". Viitattu 26.4.2014.
http://www.mynewsdesk.com/fi/finnish-business-society-fibs-ry/blog_posts

Ritvanen,Inkiläinen,von Bell,Santala.2011.Logistiikan ja toimitusketjun hallinnan perusteet.Saarijärvi:Saarijärven Offset Oy

Rohweder, L. 2004. Yritysvastuu - kestävä kehitys organisaatitasolla.Porvoo: WS Bookwell Oy

Säteilyturvakeskuksen (STUK) www-sivut.2014. Viitattu 17.8.2014.
http://www.stuk.fi/ydinturvallisuus/fi_FI/index/

TVO:n kuulumisia Olkiluodosta 2014. Viitattu 16.8.2014.
<http://www.tvo.fi/news/195>

TVO:n uutiskirje 05/2013. <http://www.tvo.fi/suoraposti/1113/toimittajat.html>

TVO:n vuosikertomus 2013

TVO:n www-sivut. 2014. Viitattu 3.3.2014.<http://www.tvo.fi>

TVO:n yhteiskuntavastuu 2011. Suurten projektien vuodet.Eura:Eura Print Oy

TVO:n yhteiskuntavastuu 2012. <http://www.tvo.fi/Raportointi2012>

TVO:n yhteiskuntavastuu 2013. <http://www.tvo.fi/vuosikertomus2013>

TVO:n yhtiölehti Ytimekäs 3/2012.Rauma.Laine Oy

TVO:n yhtiölehti Ytimekäs 4/2012. Eura:Eura Print Oy

Työ- ja elinkeinoministeriön verkkojulkaisu, Kilpailukyky 18/2014.
ISBN 978-952-227-850-0

Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut. 2014,viitattu 17.10.2014.
<https://www.tem.fi/yritykset/yhteiskuntavastuu>

Valtioneuvoston www-sivut 2014, viitattu 17.10.2014.
<http://valtioneuvosto.fi/ajankohtaista/tiedotteet>
Tiedote numero 370320

World Nuclear Associationin www-sivut 2014. Viitattu 17.10.2014.
<http://www.world-nuclear.org/Nuclear-Basics/>

WNA Report - Comparison of Lifecycle Greenhouse Gas Emissions of Various Electricity Generation Sources. Viitattu 18.11.2014.
<http://www.world-nuclear.org/uploadedFiles/org>

Ydinvoimalaitosohje YVL D.1 Ydinmateriaalivalvonta
http://www.stuk.fi/julkaisut_maaraykset/viranomaisohjeet/fi_FI/yvl/

Yhteiskuntavastuun raportointiohjeisto,2000-2006 GRI, Versio 3.0
<https://www.globalreporting.org/reporting/G3andG3-1/Pages/default.aspx>

YK:n suomenkieliset www-sivut 2014. Kehitys YK.fi.Viitattu 25.11.2014.
<http://www.yk.fi/node/470>

PRESS RELEASE
 ST 13606/14
 PRESSE 481
 Brussels, 29 September 2014

New transparency rules on social responsibility for big companies

The Council today¹ adopted a directive for the disclosure of non-financial and diversity information by certain large companies (*PE-CONS 47/14* and *13265/14 ADD 1 REV 1*).

New measures will require certain big EU companies to draw up, on a yearly basis, a statement relating to environmental, social and employee-related matters, respect for human rights, anti-corruption and bribery matters. The statement will have to include a description of the policies, outcomes and the risks related to those matters.

Where a company does not pursue policies in relation to these matters, it will have to explain why this is the case.

The new measures are aimed at strengthening the company's transparency and accountability, while limiting any undue administrative burden, and ensuring a level playing field across the EU. They will be incorporated into the directive on the annual financial statements and reports of certain types of undertakings, which was adopted on 26 June 2013².

The Italian minister of economy and Finance *Pier Carlo Padoan* said: "*Firms, in particular large ones, play a role in the EU economy that goes far beyond the mere production of goods and services. With the approval of this directive, EU legislators have acknowledged this fact and reinforced the framework of corporate social responsibility. Higher transparency through disclosure of non-financial information will enhance the accountability of large firms towards European citizens. It will allow investors to reward socially responsible business conduct, thus promoting sustainable growth*".

The directive contains the following main features:

¹ The decision was taken without discussion at a meeting of the General Affairs Council. It follows an agreement reached between the European Parliament and the Council last February.

The Estonian delegation voted against.

² Directive 2013/34/EU:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:182:0019:0076:EN:PDF>

Scope

The new provisions will be applicable to public interest entities over 500 employees. Public interest entities are companies, such as listed undertakings, banks, insurance companies or undertakings which are of significant public relevance because of the nature of their business, their size or their corporate status. Therefore small and medium-sized companies will be exempted from the new reporting obligation.

Some 6.000 public interest entities in the EU would fall under the scope of the directive.

Diversity policy

A description of the diversity policy applied for the undertaking's administrative, management and supervisory bodies with regard to aspects such as age, gender, educational and professional background, will be added in the corporate governance statement (provided for in article 20 of directive 2013/34/EU).

Country by country reporting on taxes

On a report to be delivered by 21 July 2018 by the Commission, it will have to be considered the possibility of introducing an obligation requiring large undertakings to produce, on an annual basis, a country-by-country report for each member state and third country in which they operate, containing information on profits made, taxes paid on profits and public subsidies received. The report will take into account developments to increase transparency in financial reporting carried out at international level.

Country-by-country reporting in the extractives sector has already been legislated by the EU under directive 2013/34/EU.

Transposition period

Member states will have two years to incorporate the new provisions into domestic law, which will be applicable in 2017.

* * *

Background

The necessity to improve undertakings' disclosure of social and environmental information is a part of the EU strategy to promote corporate social responsibility adopted in October 2011³, which acknowledged the importance of businesses divulging certain information with a view to identifying risks and increasing investor and consumer trust.

Non-financial reporting is vital for managing change towards a sustainable global economy by combining long-term profitability with social justice and environmental protection. It also helps monitoring undertakings' performance and their impact on society.

The directive provides the EU with the first legislation on non-financial information reporting. Corporate Social Responsibility is an enabling tool for business productivity and contributes to a smart and sustainable growth. It is therefore intended to bring benefits not only to shareholders but also for stakeholders and citizens alike.

³ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0681:FIN:EN:PDF>